

Elena Kurki

**#PRAYFORAMAZONIA VAI
#ACTFORAMAZONIA?**
Amazonin sademetsäpalojen kehystys
Helsingin Sanomissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Elena Kurki: #PRAYFORAMAZONIA VAI #ACTFORAMAZONIA? Amazonin sademetsäpalojen kehystys Helsingin Sanomissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja mediatutkimuksen maisteriohjelma
Huhtikuu 2021

Pro gradu -työssäni tutkin ilmastonmuutosuutisointia. Teen sen tarkastelemalla Amazonin sademetsäpalojen kehystystä vuonna 2019, jolloin aihe nousi pääuutiseksi ympäri maailmaa. Pyrin tutkimukseni avulla selvittämään, miten Helsingin Sanomat kehysti Amazonin sademetsäpaloja vuonna 2019 ja miten uutisointi muuttui vuoden aikana.

Työssäni menetelmänä käytän kehysanalyysia. Mediatutkimuksessa vakiintuneen kehysanalyysin avulla sisällöistä pyritään löytämään erilaisia kehyksiä, jotka määrittelevät tulokulmaa uutisoitavaan aiheeseen. Nojaan analyysissani Robert Entmanin esittämiin kehyksen toimintoihin, joita ovat ongelmien määrittely, syiden määrittely, moraalisten tuomioiden tekeminen ja korjaavien keinojen ehdottaminen. Pyrin löytämään teksteistä metaforia, asiasanoja, konsepteja ja symboleja, jotka tukevat jonkin tietyn kehyksen muodostumista. Lisäksi hyödynnän Anthony Downsian ympäristöuutisoinnin huomiosykliteoriaa. Downsian teoriassa esitellään viisi syklin vaihetta, joiden läpi ympäristöongelmat usein kulkevat.

Aineistoni koostui Helsingin Sanomien Amazonin sademetsäpaloja vuonna 2019 käsitelleistä artikkeleista. Työssäni tutkin ainoastaan verkossa julkaistuja juttuja. Analysoinnissa keskityin tekstien tarkasteluun. Tarkastelin rajatusti myös kuvia, videoita ja graafeja, koska aiemman tutkimuksen mukaan visuaalisuutta on tutkittu huomattavasti vähemmän kuin tekstejä.

Analyysini perusteella havaitsin aineistossani neljä kehystä: ilmastonmuutoksen, hallinnon, maankäytön ja länsimaiden kehykset. Aineiston hallitseva kehys oli ilmastonmuutoksen kehys, sillä se esiintyi lähes kaikissa artikkeleissa. Myös hallinnon kehys oli vahva, ja se esiintyi lähes yhtä usein kuin ilmastonmuutoksen kehys. Tutkimukseni perusteella Helsingin Sanomat kehysti aihetta vahvasti ongelman ja syiden määrittelyn kautta. Nämä toiminnot hallitsivat kolmea ensimmäistä kehystä. Ongelmana nähtiin ennen kaikkea ilmastonmuutoksen kiihtyminen. Syyllisiksi puolestaan esitettiin Brasilian presidentti ja hallinto. Ratkaisujen esittäminen jäi vähäiseksi, ja konkreettiset ratkaisut keskittyivät vain länsimaiden kehykseen. Uutisointi tutkimusajanjaksolta olikin melko yksipuolista esitettyjen näkökulmien suhteen.

Analyysini perusteella Helsingin Sanomien sademetsäpalouutisointi noudatti ympäristöuutisoinnin huomiosykliteoriaa. Alkuvuoden alhainen uutismäärä vaihtui runsaaseen kirjoitteluun elokuussa, kun aihe nousi uutisotsikoihin. Muutaman viikon jälkeen uutisointi alkoi hiipua, minkä jälkeen se vakiintui alhaiselle tasolle. Tämän perusteella voin todeta, että uutisointi muuttui vuoden 2019 aikana huomattavasti.

Amazonin sademetsäpalouutisointi näytti pitkälti noudattavan perinteisen ympäristöuutisoinnin käytäntöjä, joten työni tulokset ovat luonnollista jatkumoa aiemmalle tutkimukselle. Tapausta tarkastelemalla tuotin tuoretta tietoa ilmastouutisoinnin nykytilasta.

Avainsanat: Ilmastojournalismi, ilmastonmuutos, kehystys, ympäristöuutisoinnin huomiosyklit, Amazonin sademetsä

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
1.1. Ilmastonmuutos ja Amazonin sademetsä	2
1.2. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	4
2. ILMASTONMUUTOS MEDIASSA	6
2.1. Ympäristö- ja ilmastonmuutos uutisteksteissä	7
2.2. Ilmastonmuutosuutisointi Suomessa	10
2.3. Ilmastonmuutoksen kuvittaminen	15
2.4. Ympäristöuutisoinnin syklit	19
2.5. Ympäristöviestintä ja ympäristön kehystämisen merkitys.....	22
3. TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA MENETELMÄ	25
3.1. Aineisto: Helsingin Sanomien uutisointi Amazonin sademetsäpaloista	25
3.2. Kehysten merkitys	27
3.3. Miten kehysiä voi tunnistaa	29
3.4. Visuaalinen kehystäminen.....	31
3.5. Oma kehysanalyysityökalu	33
4. AMAZONIN SADEMETSÄPALOUUTISOINNIN KEHYKSET	35
4.1. Ilmastonmuutoksen kehys: Amazonin sademetsä maapallon hiilinieluna	36
4.2. Hallinnon kehys: presidentti ja hallinto pääsyllisiä metsäkatoon	38
4.3. Maankäytön kehys: maatalous tärkeämpää kuin sademetsien suojelu	40
4.4. Länsimaiden kehys: kauppapolitiikka ja kuluttajan vaikuttamiskeinot.....	41
4.5. Visuaalinen kehystäminen.....	43
4.6. Ympäristöuutisoinnin huomiosyklit.....	46
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	50
Lähdeluettelo	56
Tutkimusaineisto	61

1. JOHDANTO

Elokuussa 2019 Instagram alkoi täyttyä kuvista, joissa liekit nielivät sademetsää ja sankka savu kohosi ilmaan. Kuvat olivat Amazonin sademetsästä, jota polttamalla raivattiin maatalouden tarkoituksiin. Moniin kuviin oli yhdistetty #PrayForAmazonia. Elokuun puolivälin jälkeen hashtag trendasi Twitterissä – se oli yksi aiheista, joka puhutti ihmisiä eniten sillä hetkellä. Myös monet julkisuuden henkilöt jakoivat sosiaalisessa mediassa Amazonin sademetsäpalojen kuvia. Asiasta keskusteltiin runsaasti sosiaalisessa mediassa elokuun ajan. Lopulta Amazonin sademetsäpalot nousivat myös Suomessa pääuutisaiheeksi, mitä luultavimmin sosiaalisessa mediassa saadun huomion ja ympäristöjärjestöjen pitkäjänteisen työn ansiosta. Pro gradu -työssäni tarkastelen tätä ilmiöksi muodostunutta ilmastouutistapausta.

Nykyisin ympäristö- ja ilmastoasioita käsitellään runsaasti esimerkiksi politiikassa, joten aiheesta luonnollisesti uutisoidaan ja viestitään paljon. Risto Kunelius (2019, 218) luonnehtii ilmastonmuutosta yhdeksi aikamme suurimmista ongelmista. Siten se aiheuttaa haasteita myös journalismille. Harvalla tavallisella kansalaisella on rajaton pääsy tieteellisiin julkaisuihin, ja siksi toimittajilla on tärkeä rooli tieteen popularisoijina (Boykoff ja Yulsman 2013). Luontodokumentaristi David Attenborough (24.9.2020) toteaa Instagram-päivityksessään, että maapallon pelastaminen on nykyisin viestintäongelma, sillä ihmiset periaatteessa tietävät, minkälaisia tekoja ilmastonmuutoksen hillitseminen vaatii. Sen takia on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten ilmastonmuutoksesta uutisoidaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen ympäristö- ja ilmastonmuutosuutisointia. Aihe on ajankohdainen, koska tutkimuksessa analysoidaan tuoretta ilmastonmuutosuutisoinnin tapausta. Siten tutkimukseni tuottaa uudenlaista tietoa ilmastonmuutosuutisoinnista, sen visuaalisuudesta ja ilmastonmuutosuutisoinnin käytännöistä rajatun uutistapahtuman kontekstista käsin.

Amazonin sademetsien vuoden 2019 uutistapahtumasta erityisen tekee aiheen saama huomio ja sen päätyminen pääuutiseksi joka puolella maailmaa, jopa Brasiliasta maantieteellisesti etäällä olevassa Suomessa. Huomion määrään vaikuttaa aiheen kehystäminen. Kehystämällä toimittajat tekevät valintoja siitä, miten asioita esitetään (Entman 1993, 52). Kehykset siten

määrittävät tietyn aiheen saaman menestyksen ja sen pysymisen uutisotsikoissa. Tutkimukseni analysoin, miten Amazonin sademetsän tuhoutumista kehystetään mediassa.

Amazonin sademetsän palot keikkuivat huomionsa huipulla muutaman viikon ajan, kunnes ne saivat väistyä muiden aiheiden tieltä. Anthony Downs (1972) on tutkinut ihmisten kiinnostusta ympäristöuutisointia kohtaan. Hänen mukaansa kiinnostus kulkee sykleissä: ihmiset kiinnostuvat jostain asiasta ja se saa paljon huomiota, mutta lopulta ongelma katoaa huomion keskimmästä, usein ratkaisemattomana (Downs 1972, 38). Tutkin tässä työssä myös huomiosyklejä nähdäkseni, miten sademetsäpaloista uutisoitiin koko huomiokaaren aikana: ennen suurta kiinnostusta, sen aikana ja sen jälkeen.

Valitsin Amazonien sademetsän palojen uutisoinnin aiheeksi pro gradu -työhöni, koska ilmastonmuutosuutisointi kiinnostaa minua. Kandidivaiheessa olin yliopistovaihdossa Etelä-Amerikassa. Vaihdon aikana vierailin Amazonin sademetsässä, minkä myötä kiinnostuin alueesta. Kuljimme sademetsää halkovaa jokea veneellä ja vaelsimme vehreässä viidakossa. Näimme mitä erilaisimpia eläimiä ja kasveja, ja paikka tuntui paratiisilta. Kun elokuussa 2019 monet ystäväni ympäri maailmaa alkoivat jakaa kuvia palavasta sademetsästä, ihmettelin aluksi, mistä on kyse. Sademetsän polttaminen tuntui hullulta ajatukselta. Aiheen saama huomio kasvoi jatkuvasti, joten halusin tietää siitä enemmän ja varmistettuja faktoja. Ryhdyin seuraamaan palouutisointia tarkasti, ja lopulta se muodostui tutkimusaiheeksi.

Tutkimukseni rakenne etenee seuraavasti: aluksi käsittelen ilmastonmuutosta yleisellä tasolla sekä sen vaikutusta Amazonin sademetsään ja esittelen tutkimukseni tavoitteet. Toisessa luvussa perehdyn ympäristö- ja ilmastonmuutoksen käsittelyyn mediassa. Keskityn siinä mediatekstien, uutisoinnin visuaalisuuden ja ympäristöasioiden saaman huomion tarkasteluun. Luvun lopussa avaan vielä ympäristöviestinnän merkitystä. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimusaineistoni ja metodin eli kehysanalyysin, jonka avulla analysoin aineistoa. Neljännessä luvussa analysoin aineistoani, ja viidennessä luvussa esittelen johtopäätökset.

1.1. Ilmastonmuutos ja Amazonin sademetsä

Ilmastonmuutos ylittää nykyisin laajasti elämän eri osa-alueille. Se vaikuttaa ruoantuotantoon, yritysten toimintatapoihin, luonnon monimuotoisuuteen, pukeutumiseen ja kansainvälisiin suhteisiin. Listaa voisi jatkaa loputtomiin. Ilmastonmuutoksen syistä ja seurauksista käydään

jatkuvaa keskustelua niin aiheen ympärille keskittyvissä kansainvälisissä kokouksissa kuin verkon keskustelupalstoilla tavallisten ihmisten kesken.

Hallitustenvälisen ilmastopaneeli IPCC:n viidennen arviointiraportin (2014) mukaan ilmaston lämpeneminen on mitä luultavimmin ihmisen aiheuttamaa. Ihmisten ilmakehään päästämät kasvihuonepäästöt lisääntyvät koko ajan tasaisesti, ja esimerkiksi vuoden 2014 IPCC-raportin mukaan ne olivat saavuttaneet silloisen huippunsa. Ihmisten aiheuttamien kasvihuonekaasujen, kuten hiilidioksidin, ajatellaan olevan pääsyy ilmaston lämpenemiseen. Arviot ihmisten osuudesta ilmastonmuutoksen aiheuttajina olivat nousseet huomattavasti edellisen, vuonna 2007 julkaistun raportin arvioista.

Vuonna 2018 IPCC julkaisi väliraportin (IPCC 2018), joka käsittelee maapallon keskilämpötilan nousua. Raportissa esitellään mahdollisia tulevaisuuden skenaarioita, jos keskilämpötilan nousu saadaan rajattua 1,5 asteeseen esiteollisesta ajasta. Tähän tähdätään Pariisin ilmastopöytäkirjalla. Lämpötila on tähän mennessä noussut noin asteella, eli se saisi nousta korkeintaan puoli astetta pysyäkseen mainitun raja-arvon alla. IPCC:n raportti kokoaa yhteen sen, mitä lämpötilan nousun rajaaminen 1,5 asteeseen 2 asteen sijaan tarkoittaisi maapallolle. Jo 1,5 asteen nousu aiheuttaisi merkittäviä ympäristömuutoksia, mutta ne olisivat kuitenkin maltillisempia kuin 2 asteen nousussa. Muun muassa äärimmäiset sääolosuhteet näyttäytyisivät miedompina, alueellisten kuivuuksien ja rankkasateiden riskit vähenisivät ja meren pinnan nousua saataisiin hillittyä. Maapallon keskilämpötilan nousun odotetaan erityisesti iskevän Amazonin sademetsän kaltaisiin herkkiin ekosysteemeihin, jos lämpötila nousee 1,5 asteen sijaan 2 asteeseen. Tällöin kokonaiset ekosysteemit ovat vaarassa hävitä.

Etelä-Amerikassa sijaitseva Amazonin sademetsä on maailman suurin sademetsä. Suurin osa sademetsästä on Brasilian alueella, vaikka se ylettyy myös naapurimaihin. Tämän vuoksi suurin kritiikki metsän tuhoamisesta kohdistetaan usein Brasiliaan. Valtavan kokoisella Amazonin sademetsällä on iso rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä, koska metsät sitovat hiilidioksidia itseensä ja siten toimivat maapallon hiilinieluinä. Metsien tuhoutuminen puolestaan puskee takaisin ilmakehään suuren määrän hiilidioksidia, siten myötävaikuttaen ilmastonmuutokseen. Tuhoja usein myös kritisoidaan sen takia, että ne uhkaavat luonnon monimuotoisuutta, kuten erilaisia kasveja ja alueella eläviä eläimiä.

Tutkija Philip Martin Fearnside toteaa ilmastonmuutoksen olevan uhka Amazonin sademetsälle ja metsäkadon puolestaan olevan uhka ilmastolle (Fearnside 2009, 1004). Ilmastonmuutos ja metsäkato kiihdyttävät toisiaan, joten kyseessä on itseään ruokkiva ilmiö. Metsän polttaminen Amazonasin osavaltiossa, joka sijaitsee suurilta osin sademetsän alueella, on tällä vuosituhanella lisääntynyt, vaikka palojen määrät vaihtelevat vuosittain. Eniten metsäpaloja esiintyy tavallisesti elo-, syys- ja lokakuussa. (White 2018, 360.) Tämä tunnetaan quiemada-aikana, jolloin sademetsää kasketaan karjankasvatuksen ja viljelyn tieltä. Paloja onkin usein eniten niissä paikoissa, missä viljellään ja kasvatetaan karjaa (White 2018, 360–362).

Metsän hävittäminen ja ilmastonmuutos ovat vaarallinen yhdistelmä Amazonin sademetsälle. Niiden myötä metsä altistuu kuivuudelle. (White 2018, 364–365.) Ilmastonmuutoksen myötä sääolosuhteet muuttuvat entistä lämpimimmiksi ja kuivemmiksi ja sateiden määrät vähenevät (Fearnside 2009, 1005). Merien lämpeneminen pahentaa El Niñon kaltaisia sääilmiöitä, joissa sateiden määrä muuttuu ja kuivuus lisääntyy (White 2018, 364). Tällaisissa tilanteissa puut alkavat kärsiä nestehukasta. Kun vettä ei ole saatavilla, ne kuolevat. Kuivuus aiheuttaa entistä enemmän metsäpaloja, eikä Amazonin kaltaisen sademetsän kasvillisuus ole tottunut tuleen. Luonnollisissa olosuhteissa sademetsissä tapahtuvat metsäpalot ovat erittäin harvinaisia, joten kasvillisuus ei ole vuosien saatossa kehittänyt minkäänlaista suojautumismekanismia tulta vastaan toisin kuin cerradoilla eli kuivilla savannialueilla. (Fearnside 2009, 1005.) Siten metsäpalot aiheuttavat peruuttamatonta tuhoa jatkuvasti kutistuvalla Amazonin sademetsälle. Jo vuoden 2007 raportissaan IPCC arvioi, että Amazonin sademetsä on liikkumassa kohti peruuttamatonta tuhoa, sillä vuosisadan puoliväliin mennessä se on muuttunut osittain savannialueeksi (IPCC 2007).

1.2. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -työssäni haluan siis tutkia ilmastonmuutosuutisointia, ja teen sen Amazonin sademetsäpalojen tapausta tarkastelemalla. Tutkimuksessani tarkastelen kehysanalyysin avulla, miten Amazonin sademetsien paloista uutisoitiin Helsingin Sanomissa vuonna 2019.

Ilmastonmuutos on sekä paikallinen että globaali aihe. Sen vuoksi se ei myöskään täysin noudata uutisoinnin normeja paikallisuudesta. Etäällä olevien ulkomaiden tapahtumien on oltava suhteellisen merkittäviä, jotta niistä uutisoidaan kotimaassa. Niitä voivat olla muun muassa

luonnonkatastrofit tai onnettomuudet. Hitaista kehityskuluista uutisoidaan vain harvoin. Mitä vähemmän tapahtumilla on yhtymäkohtia kotimaahan, sitä pienemmällä todennäköisyydellä ne päätyvät uutisiin. (Galtung ja Ruge 1965, 67, 81.) Yksi keino saada suomalaiset kiinnostumaan kaukana tapahtuvista asioista on tuoda niitä lähemmäs kansalaisia. Tässä kohtaa kuvaan astuu kehystys, jonka avulla aihetta voidaan muokata kiinnostuksen ja kohderyhmien mukaan (Kunelius 2019, 219–220). Kehystämällä mediat tekevät valintoja, kuten joidenkin asioiden pois rajaamista tai sisällyttämistä ja painottamista. Samalla median tekemät valinnat eli aiheen kehystäminen ohjaa ihmisten ajattelua aiheesta.

Käytännössä siis tutkin pro gradu -työssäni sitä, minkälaista kuvaa yksi suomalainen media rakentaa Amazonin sademetsän paloista. Tätä tarkastelen ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla. Uutisoinnin määrä ja aiheen saama huomio liittyvät kehystykseen olennaisesti, joten tutkin sitä Downsien (1972) huomiosyklieteorian kautta, johon toinen tutkimuskysymykseni liittyy.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Miten Amazonin sademetsäpaloja kehystetään Helsingin Sanomissa?

Miten Helsingin Sanomien uutisointi Amazonin sademetsäpaloista muuttui vuoden 2019 aikana?

Sisällytän tutkimukseeni sekä tekstin että kuvituksen tarkastelun keskittyen kuitenkin vahvemmin ensiksi mainittuun. Koen silti tärkeäksi sisällyttää kuvituksen osaksi tutkimustani, koska aihe on vahvasti visuaalinen. Jörg Matthesin (2009) mukaan visuaaliset elementit usein myös rajataan kehystutkimuksista pois, joten niistä on vain vähän tutkimustuloksia. Tämä motivoi sisällyttämään visuaalisten elementtien tarkastelun tutkimukseeni.

2. ILMASTONMUUTOS MEDIASSA

Tutkimusta Amazonin sademetsän hävittämisestä ja sen uutisoinnista on tehty melko vähän, mikä motivoi omaa tutkimustani. Brasilialaisten medioiden uutisointia aiheesta on tutkittu jonkin verran, mutta muiden maiden medioiden uutisointia on tarkasteltu vain rajatusti. Aiheeseen perehtyneet tutkijat ovat Amazonin sademetsää käsittelevästä uutisoinnista yhtä mieltä: se on liian pintapuolista. Jeff Tollefsonin (2015) mielestä Amazonin sademetsään liittyvää uutisointia ei kontekstoida tai taustoiteta niin, että yleisö ymmärtäisi eri asioiden välisiä yhteyksiä. Medialla on suuri rooli siinä, miten asioita tehdään näkyväksi. Ihmisten voi olla esimerkiksi hankala ymmärtää kotimaisten yritysten toiminnan osuutta ulkomailta tapahtuvassa luonnon turmelussa. Asioiden tuominen näkyväksi vaikuttaa myös siihen, millaisia mielipiteitä ihmiset muodostavat siitä. (Bendix ja Liebler 1991, 474.) Mielikuviansa pohjalta ihmiset puolestaan päättävät toimia tai olla toimimatta kyseisen epäkohdan suhteen (Ladle ym. 2010, 323).

Tollefsonin (2015, 3) mielestä liian usein unohdetaan, ettei Amazonin sademetsän hävittämisessä ole kyse pelkästään ympäristöongelmasta. Taustalla vaikuttavat muun muassa poliittiset päätökset, perinteet ja ihmisten tarve saada elantonsa jostain (Ladle ym. 2010, 320). Jo 1990-luvulta asti yhtenä pääsyyntä Amazonin sademetsän hävittämiselle on pidetty kansainvälisten markkinoiden painetta (Bendix ja Liebler 1991, 478–480). Valtava kysyntä brasilialaiselle soijalle ja lihalle edellyttää viljelyn laajentumista sademetsän alueelle, kuten kansainväliset mediat ovat aiheesta uutisoineet. Brasilialaiset mediat puolestaan näkevät saman asian taloudellisen kasvun kautta. Aiheeseen liitetään usein myös hallinnon heikkous ja infrastruktuurin kehittämisen tärkeys. (Ladle ym. 2010, 321–322.) Kaiken kaikkiaan Amazonin sademetsän hävittäminen on niin monisyinen asia, että kansainvälisen median on hankala muodostaa siitä kattavaa kuvaa yleisöillensä (Ladle ym. 2010, 320).

Jokseenkin pintapuoliseen uutisointiin vaikuttavat aiheen monimutkaisuuden lisäksi toimitukselliset syyt. Resurssit, kuten jutun tekoon suunniteltu aika ja budjetti, ovat rajallisia, mikä pakottaa toimittajan tekemään valintoja (Tollefson 2015, 2). Yhteen juttuun ei yksinkertaisesti voi sisällyttää kaikkia mahdollisia näkökulmia, mikä toki koskee kaikkea uutisointia. Tämän li-

säksi verkkouutisointi on vahvasti vaikuttanut aiheiden käsittelyyn. Tollefson (em.) on huolissaan siitä, että uutisoinnissa nopeus on muuttunut määrääväksi tekijäksi muiden asioiden kustannuksella.

Koska Amazonin sademetsän hävittämisen uutisoinnista on tehty tutkimusta niin vähän, tarkastelen tapausta laajemmassa ilmastonmuutosuutisoinnin kontekstissa. Seuraavissa alaluissa tarkastelen sitä, miten ympäristöä ja ilmastonmuutosta on käsitelty mediassa.

2.1. Ympäristö- ja ilmastonmuutos uutisteksteissä

Ympäristö ja sen ongelmat ovat olleet uutisagendalla jo pitkään. Nykyisenkaltainen ympäristöuutisointi, johon ilmastouutisointi lukeutuu, sai alkunsa 1960-luvulla, jolloin maailmaa alkoi ravistella kansainvälinen ympäristöherätys (Kumpu 2020, 14). Viimeistään 1970-luvulla ympäristökysymykset nousivat merkittäväksi osaksi julkista keskustelua (Väliverronen 1996, 46). Esimerkiksi Helsingin Sanomien ympäristöjuttujen määrä kolminkertaistui kolmen vuoden aikana 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa (Suhonen 1994, 85). 1980-luvulla ryhdyttiin puhumaan kasvihuoneilmästä, ja ilmastonmuutos alkoi sen myötä näkyä lehtien tiedesivuilla (Kunelius 2014, 68).

2000-luvun vaihteessa ympäristöuutisointi alkoi keskittyä ilmastouutisointiin. Silloin yhteiskunnalliseksi aiheeksi nousseessa ympäristöongelmassa ryhdyttiin kiinnittämään aiempaa enemmän huomiota ilmakehään ja päästöihin, jotka vauhdittavat ilmastonmuutosta. 2000-luvun edetessä ilmastopuhe alkoi jopa korvata ympäristöpuhetta. (Kumpu 2020, 16–17.) Ilmastouutisoinnin yleistymistä ei voida laskea ainoastaan median ansioksi. Aiheen nousua julkiseen keskusteluun vauhdittivat useat eri 2000-luvun ilmastotapaukset, kuten esimerkiksi monissa maanosissa lämmenneet talvet, Al Goren vuonna 2006 ilmestynyt *An Inconvenient Truth* -elokuva ja paljon huomiota saanut vuoden 2007 IPCC-raportti. (Kunelius 2014, 68.)

Kaikki aiheet eivät automaattisesti päädy uutisiksi, vaan niiden täytyy täyttää erilaisia uutisarvoja. 1960-luvulla Johan Galtung ja Mari Ruge (1965) kartoittivat niitä tekijöitä, jotka edesauttavat ulkomaan aiheiden päätymistä kotimaan uutisiin. Heidän mukaansa muun muassa tapahtumien yllätyksellisyys, merkittävyys ja seuraukset vaikuttavat uutisarvoon. 2010-luvulla Tony Harcup ja Deirdre O’Neill (2017, 1482) päivittivät uutisarvojen listaa, jotta se vastaisi pa-

remmin nykypäivää. Heidän mukaansa erilaiset aiheet muodostuvat uutisiksi todennäköisimmin, jos ne esimerkiksi ovat huonoja uutisia ja ilmenevät yllättäen tai niihin liittyy draamaa ja audiovisuaalisia elementtejä. Usein uutisiin päätyvät aiheet myös käsittelevät valtaa käyttävää eliittiä tai jo uutisissa olevia aiheita. Näiden lisäksi sosiaalinen media on tärkeä tekijä nykypäivänä, minkä vuoksi uutismediat ottavat julkaisutoiminnassaan huomioon sen, mitkä aiheet voisivat kiinnostaa sosiaalisessa mediassa. Harcupin ja O’Neillin mukaan aiheen täytyy täyttää vähintään yksi uutisarvo, jotta siitä uutisoitaisiin.

Tyypillisesti uutisointia on hallinnut tapahtumakeskeisyys, eikä ympäristöuutisointi tee siinä poikkeusta. Yllättävät ja poikkeukselliset asiat ovat yleensä uutisoinnin arvoisia, koska tasapaksu tavallisuus harvoin ylittää uutiskynnystä, pohtii ympäristö- ja metsäuutisointia jo 1990-luvulla tutkinut Esa Väliverronen. (Väliverronen 1996, 91.) Ville Kummun (2020, 22–23) mukaan aiemmissa tutkimuksissa on usein todettu, että ympäristöaiheet sopivat heikosti journalistin toimintatapoihin. Äkillisiä ja konkreettisia tapahtumia suosiva media ei aina yksinkertaisesti osaa käsitellä hitaasti eteneviä, abstrakteja ja monimutkaisia ympäristöaiheita. Ympäristöuutisoinnin tapahtumakeskeisyys ilmenee hyvin vuosien saatossa tapahtuneiden onnettomuuksien uutisoinnissa. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuus (Väliverronen 1996, 46) ja Aasiaan vuonna 2004 iskenyt tsunami. Onnettomuudet tapahtuivat yllättäen, ja tapahtumien kulku oli johdonmukaista, joten niistä uutisointi oli helppoa. Kummassakin tapauksessa aiheesta uutisoitiinkin runsaasti.

Vasta viime vuosina ympäristöstä ja ilmastosta on ryhdytty uutisoimaan vähemmän tapahtumakeskeisesti ja enemmän yksilöä ja arkipäivää koskevasti. Siitä huolimatta ympäristöuutisoinnin määrä kasvaa erilaisten tapahtumien, kuten ilmastokokousten, yhteydessä (Grittmann 2014). Myös iso osa ilmasto- ja ympäristöuutisoinnin tutkimuksesta käsittelee ilmastokokousuutisointia. Elisabeth Eide ja Risto Kunelius (2012) ovat toimittaneet kirjan, jossa käsitellään ilmastokokousten ympärille muodostunutta uutisointi-ilmiötä. Eide ja Kunelius ovat sitä mieltä, että ilmastokokousjournalismi ei aina saavuta täyttä potentiaaliaan, koska toimittajat yrittävät löytää globaalista ongelmasta paikallisia yhtymäkohtia esimerkiksi haastatteleamalla oman maansa poliitikoita ilmastokokouksissa (Eide ja Kunelius 2012, 23). Kuten tiedetään, ilmastomuutos ei katso valtioiden rajoja, vaan vaikutukset voivat näkyä aivan toisessa paikassa kuin missä ilmastomuutosta kiihdyttäviä toimia harjoitetaan.

Vaikka tapahtumakeskeisyyttä pidetään tärkeänä kriteerinä, myös muut asiat vaikuttavat ympäristöuutisointiin. Maxwell T. Boykoff (2011, 100–109) on listannut erityisiä ympäristöuutisointia ohjaavia uutiskriteerejä. Niitä ovat henkilökeskeisyys, dramaattisuus, tuoreus, asiantuntijoiden antamat lausunnot ja yleinen tasapaino. Hänen mukaansa mielenkiintoiset henkilöahmot sopivat hyvin ilmastotarinoiden toimijoiksi, mikä saattaa ohjata uutisointia johonkin tiettyyn suuntaan. Dramaattisuuden tärkeyttä ilmastouutisoinnissa määritellessään Boykoff lainaa Sheldon Ungaria (2000). Ungarin (2000) mukaan dramaattisia piirteitä sisältävät ilmastotarinat usein ajavat niiden tarinoiden ohi, joihin ei liity mitään kiistanalaista tai provosoivaa. Lisäksi yhtenä ehtona toimivalle ja kiinnostavalle ilmastotarinalle, kuten mille tahansa uutiselle, on tuoreus. Boykoffin mukaan Yhdysvaltoihin vuonna 2005 iskenyt hurrikaani Katrina yhdisti erinomaisesti kaikki edellä mainitut ilmastouutisen ehdot. Näiden lisäksi juttuihin tarvitaan asiantuntijoita vahvistamaan tai kumoamaan yleisiä käsityksiä. Tällaisia auktoriteetteja voivat olla esimerkiksi poliitikot, tutkijat, luonnonsuojelujärjestöjen jäsenet tai yritysten edustajat. Ja jotta uutinen olisi tasapainossa, täytyy kuulla eri tahoja ja vastakkaisia mielipiteitä. (Boykoff 2011, 100–109.)

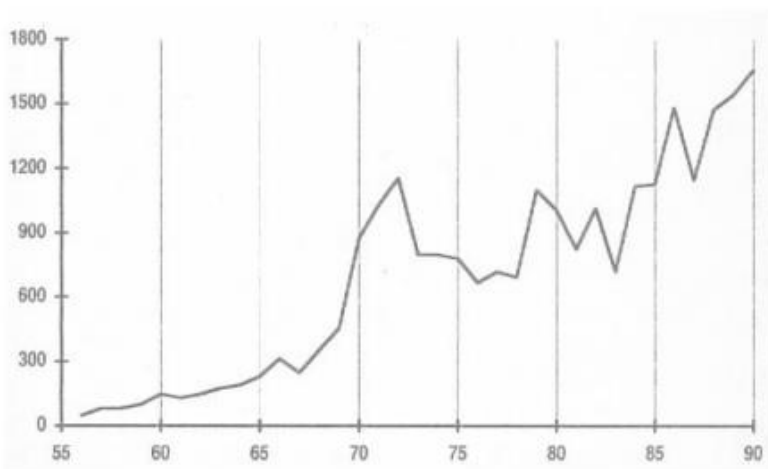
Kuten Lyytimäki ja Palosaari (2004, 22) luonnehtivat, tämänkaltaiset uutiskriteerit ohjaavat sitä, millaiset ympäristöasiat ylipäätään pääsevät julkiseen keskusteluun ja miten niihin suhtaudutaan. He toteavat, etteivät toimittajat ole ensisijaisesti kiinnostuneita ympäristöasioista vaan uutisista. Jos ympäristöaihe ei täytä uutiskriteerejä, sen mahdollisuudet nousta uutisagendalle ja sitä kautta julkisuuteen ovat heikot.

Ilmastonmuutosta pitkään hallinnut epävarmuus on hankaloittanut asian käsittelyä mediassa. Julkisuudessa on esimerkiksi käyty paljon keskustelua siitä, onko ilmastonmuutos tosiasia vai ei. Sen puolesta ja sitä vastaan on argumentoitu mitä moninaisimmilla tavoilla, vaikka tiede on ollut asiasta varma jo suhteellisen pitkään (Meadows ym. 1972). Joka tapauksessa ilmastonmuutos faktana tuntuu nykyisin vakiinnuttaneen paikkansa julkisessa keskustelussa ja mediassa. IPCC:n raportti vuodelta 2014 sai paljon huomiota vahvalla teesillään siitä, että ilmastonmuutos on kiistämätön asia ja vieläpä ihmisten aiheuttama. Vuoden 2018 1,5 asteen raportti näytti konkreettisesti, mitä ilmastonmuutos tulevaisuudessa tarkoittaa, jos sen hillitsemiseen ei ryhdytä. Tästä huolimatta ilmastonmuutoskeptikoilla on edelleen jalansijaa kansainvälisessä politiikassa. Esimerkiksi Brasilian presidentti Jair Bolsonaro lukeutuu vaikutusvaltaisiin skeptikoihin.

2.2. Ilmastonmuutosuutisointi Suomessa

Viime vuosina ihmisten kiinnostus ilmastonmuutosta kohtaan on kasvanut. Samalla uutisointi aiheesta on lisääntynyt, minkä myötä sitä on myös tutkittu aiempaa enemmän. Ulkomaisia tutkimuksia viime vuosilta löytyy runsaasti, mutta suomalaisen median ilmastouutisoinnin tutkimus on vielä verrattain vähäistä. Tämä perustelee oman tutkimukseni tärkeyttä.

Tässä osiossa nojaan vahvasti kahteen tutkijaan, jotka ovat kartoittaneet suomalaista ilmastouutisointia pitkällä aikavälillä. Molempien tutkimukset keskittyvät Helsingin Sanomien tarkasteluun. Toinen pitkän aikavälin ilmastouutisointitutkimusta Suomessa tehnyt on Pertti Suhonen. Hän on tarkastellut Helsingin Sanomien uutisointia aiheesta 1956–1990. Tässä kohtaa täytyy huomata, että Suhosen tutkimuksessa puhutaan vielä ympäristöuutisoinnista, jonka yksi osa-alue ilmastouutisointi on. Tarkasteluajankohdan alkupuolella ympäristöuutiset käsitelivät usein vesistöön liittyviä aiheita, mutta 1990-lukua kohti mentäessä ilmastoaiheet alkoivat painottua entistä enemmän (Suhonen 1994, 95–96). Eli Suhosen tutkimukseen viitatessani käytän termiä ympäristö, joka kattaa myös ilmaston.

Kaavio 1: Ympäristöuutisten vuosittainen lukumäärä Helsingin Sanomissa 1956–1990 (Suhonen 1994, 85).

Suhosen mukaan (1994, 84–85) Helsingin Sanomien ympäristöuutisointi mukaili vahvasti muiden länsimaisten medioiden uutisointia aiheesta 1960–1970-luvuilla. Ympäristöuutisoinnin määrä kasvoi tasaisesti, joskin melko hitaasti, vuodesta 1956 vuoteen 1969. 1960-luvun lopulla ympäristöuutisten kolminkertaistui kolmessa vuodessa. Siitä kasvu jatkui aina vuoteen

1972, minkä jälkeen se romahti. Ympäristöuutisoinnin huippuvuosi 1972 johtui pitkälti Tukholmassa järjestetystä YK:n ympäristökokouksesta. Ympäristöuutisoinnin määrä kääntyi kokouksen jälkeen laskuun, ja trendi jatkui vuosikymmenen loppupuolelle saakka.

Ympäristöuutisoinnin määrä alkoi jälleen kääntyä nousuun vuonna 1978. Kasvu jatkui aina tarkasteluvälin loppuun eli vuoteen 1990 saakka. Väliin mahtuu useita piikkejä, mutta yleinen kehityssuunta oli selkeästi ylöspäin. Suhosen mukaan ympäristökirjoittelun jatkuvasti kasvanut määrä kertoo ympäristöongelmien pahenemisesta, niiden laajasta huomioimisesta sekä kansainvälisesti että kotimaassa ja toimittajien lisääntyneestä kiinnostuksesta aihetta kohtaan. Jo tuolloin erilaiset ympäristötapahtumat, kuten onnettomuudet ja ympäristökokoukset, vaikuttivat uutisoinnin määrään. Esimerkiksi vuoden 1986 ympäristöuutisointia lisäsi Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus. Ympäristöaiheisten ulkomaan uutisten määrän kasvu selittyy Suhosen mukaan myös ympäristöongelmien globalisoitumisella ja ympäristöpolitiikan kansainvälistymisellä. (Suhonen 1994, 86, 91–92.)

Suhosen (1994, 76, 92–93) mukaan uutisotsikoissa ympäristöä lähestytään neljästä perusnäkökulmasta. Nämä näkökulmat Suhonen onnistui tunnistamaan uutisotsikoista koostuvasta tutkimusaineistostaan määrällistä ja laadullista analyysia yhdistelemällä. Niistä ensimmäistä hän nimittää *ongelmanäkökulmaksi*. Tällöin usein käsitellään jo tapahtunutta onnettomuutta tai tulevaisuuden uhkaa. Toisen näkökulman Suhonen nimeää *syiden näkökulmaksi*. Se ilmenee, kun otsikossa käsitellään onnettomuuden syitä tai syyllisiä. *Keinojen näkökulmassa* puolestaan käsitellään konkreettisia keinoja, joilla vahinkoja voidaan ehkäistä. Edellä mainitut kolme näkökulmaa ovat lähes samat kuin Robert Entmanin esittämät (1993, 52) kehysten toiminnot, joiden avulla uutiskehyksiä pystyy tunnistamaan. Niitä käsitelen tarkemmin luvussa kolme. Viimeisenä Suhonen nimeää *ympäristöpolitiikan näkökulman*. Sillä tarkoitetaan yhteiskunnallisia toimia, joilla ongelmia pyritään ratkaisemaan. Tällaisia toimia voivat olla muun muassa tutkimukset, neuvottelut, sopimukset ja lait. Suhosen mukaan otsikoissa useimmiten esiintyy kaksi näkökulmaa, mutta on myös mahdollista, että kaikki neljä näkökulmaa mahtuvat yhteen otsikkoon.

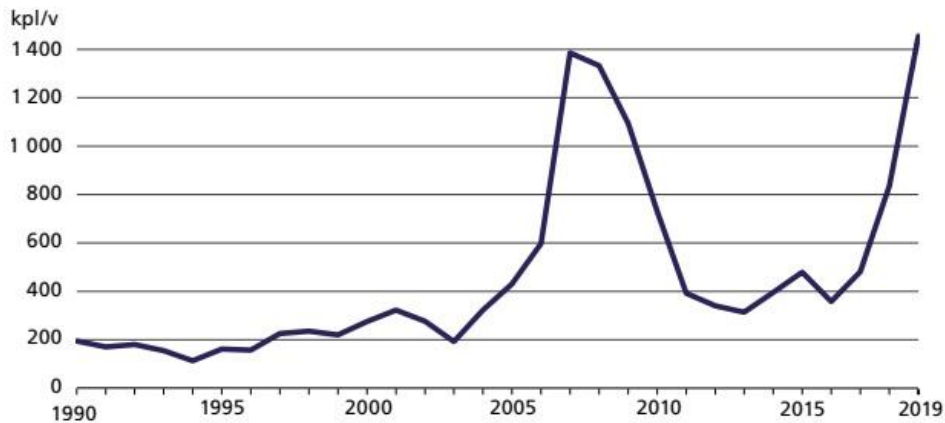
Suhosen (1994, 93–94) mukaan ongelmanäkökulma hallitsi julkista keskustelua ennen 1970-lukua. Lähemmäs 1990-lukua tultaessa ympäristöpoliittinen näkökulma alkoi näkyä otsikoissa yhä useammin, ja 1980-luvulla se olikin yleisin kaikista näkökulmista. Ongelmien ehkäisemisen

keinot puolestaan esiintyivät otsikoissa tasaiseen tahtiin koko tarkasteluvälin ajan. Ympäristö-ongelmien syitä käsittelevien otsikoiden määrä oli suhteellisen vähäinen.

Ympäristöaiheiden tasainen nousu jatkui myös 1990-luvulla. Tutkija Ville Kumpu (2020, 23) luonnehtii aikaa ympäristöjournalismin kulta-ajaksi, koska silloin aiheeseen ryhdyttiin kiinnittämään erityistä huomiota. Muun muassa vuonna 1992 journalistin ohjeiden johdantoon lisättiin kohta, jossa painotettiin medioiden vastuuta luonnosta ja ympäristövaikutusten tunnistamisesta (Suhonen 1994, 62). Sen sijaan vuosituhannen alussa ympäristöjournalismi menetti uutuudenhohtonsa, ja alkuhuumassa perustettuja ympäristötoimittajien pestejä ja osastoja lopetettiin. Vuonna 2005 journalistin ohjeista poistettiin maininta medioiden vastuusta luontoa kohtaan. Vaikka ympäristöjournalismin resursseja vähennettiin, aiheen käsittely ei vähentynyt. (Kumpu 2020, 23.) Päinvastoin, ympäristöaiheiden käsittely mediassa on noussut tasaisesti, vaikka kohtalaisen hitaasti.

Myös Jari Lyytimäki on tarkastellut pitkään Suomen ympäristö- ja ilmastouutisointia. Hän jatkaa tutkimusta siitä, mihin Suhonen jäi, eli tarkastelemalla ilmastouutisointia vuodesta 1990 eteenpäin (Lyytimäki 2012; Lyytimäki 2015). Tuoreimpia tutkimustuloksia löytyy vuodelta 2020 (Lyytimäki 2020). Lyytimäki on tarkentanut tutkimuksensa nimenomaan ilmastouutisointiin, joten hänen tutkimukseensa viitatessani puhun itsekin ilmastouutisoinnista. Lyytimäki on hahmotellut alla olevaan graafiin (ks. kaavio 2) ilmastokysymyksiä käsittelevän uutisoinnin määrän pääpiirteitä vuosilta 1990–2019. Graafiin on pelkistetty ilmastonmuutosuutisoinnin päätrendit, joten siitä ei näe kaikkia yksittäisiä nousuja ja laskuja. Avaan niitä seuraavaksi tekstissä.

Lyytimäki on tutkimuksissaan tarkastellut Helsingin Sanomien ympäristöä ja ilmastoa käsittelevää uutisointia (Lyytimäki 2012; Lyytimäki 2015; Lyytimäki 2020). Sekä Lyytimäen että Suhsen tutkimuksissa on käsitelty ilmastouutisointia yleisellä tasolla, eikä analysoitu yksittäisiä ilmastotapauksia. Oma tutkimukseni onkin tärkeä, koska se tuottaa aiempaa tarkempaa tietoa yksittäisestä ilmastotapauksesta. Amazonin sademetsätuhojen uutisointi nosti Helsingin Sanomien vuoden 2019 ilmastouutisoinnin määrää, kuten Lyytimäen hahmottelemasta kaaviosta (ks. kaavio 2) voi nähdä (Lyytimäki 2020, 195).

Kaavio 2: Ilmastokysymyksiä käsittelevien juttujen kokonaismäärä Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2019 (Lyytimäki 2020, 192).

Lyytimäen (2012, 33–36; 2020, 192) mukaan ilmastouutisoinnin määrää nostavat erinäiset tekijät. 1990-luvulla ja 2000-luvun alkupuolella pieniä uutisointipiikkejä muodostui ilmastokousten yhteydessä. Muuten ilmastouutisoinnin määrä pysyi suhteellisen tasaisena. Varsinainen käänne tapahtui vuonna 2007, jolloin alkoivat suomalaisen ilmastouutisoinnin huippuvuodet. Tuolloin uutisointiin muodostui kolme erillistä piikkiä, jotka ajoittuivat vuosille 2007, 2008 ja 2009–2010. Vuoden 2007 ja 2008 ilmastouutisoinnin nousuihin vaikuttivat muun muassa Suomen kohtalaisen lämpimät talvet, IPCC-raportin ilmestyminen, EU:n ilmastopolitiikka ja yritysjohtaja Jorma Ollilan ilmaisema huoli ilmastomuutoksesta. Vuosina 2009 ja 2010 ilmastouutisoinnin määrää lisäsi ”climategate”, joka tapahtui vain hetkeä ennen Kööpenhaminan COP15-kokousta vuonna 2009. Climategate-tapaus sai alkunsa, kun hakkerit vuosisivat ilmastotutkijoiden yksityisiä sähköposteja julkisuuteen. Ilmastomuutoksen kieltäjät tekivät sähköposteista tarkoitushakuisia tulkintoja pyrkimyksensä horjuttaa ilmastotutkimuksen uskottavuutta. COP15-kokouksen alkaessa ilmastouutisointi jatkui runsaana. Tämän jälkeen ilmastouutisoinnin määrä laski moneksi vuodeksi.

Vuosien 1990–2010 ilmastouutisoinnin Lyytimäki (2011, 657) jakaa neljään ajanjaksoon. Aluksi vallitsi määrittelyvaihe ennen Kioton COP3-kokousta vuonna 1997. Sen jälkeen alkoi kypsymisvaihe, jota seurasi ilmastoinnostus vuosina 2006–2008, ja myöhään vuonna 2008 alkoi innostuksen jälkeinen laantuminen.

Ensimmäisen vaiheen aikana ennen Kioton kokousta suomalainen ilmastonmuutosuutisointi koostui pitkälti tutkimusten käsittelystä ja ongelman määrittelystä. Määrittelyvaiheen jälkeisen kypsytysvaiheen aikana ilmastonmuutos alettiin nähdä ympäristöongelmana. Aiheesta myös keskusteltiin julkisuudessa aiempaa enemmän. (Lyytimäki 2011, 657.)

Kun aihe oli kerran päässyt julkisuuteen suhteellisen selkeänä ja määriteltynä, kiinnostus sitä kohtaan kasvoi huomattavasti ja varsinainen ilmastoinnostus alkoi 2000-luvun puolivälin jälkeen. Mediat tarttuivat aiheeseen hanakasti. Ilmastoinnostuksen aikana ilmastonmuutoksen tiedostaminen levisi laajasti myös muille yhteiskunnan osa-alueille, eikä sitä nähty enää pelkästään ympäristöongelmana. Pian sen jälkeen ilmastouutisointi laantui jonkin verran. (Lyytimäki 2011, 657–658.) Ilmastonmuutos liitettiin yhä useammin johonkin muuhun asiaan, eikä sitä varsinaisesti käsitelty omana aiheenaan. Myös finanssikriisi vähensi ihmisten kiinnostusta ympäristöasioihin. (Lyytimäki ja Tapio 2009, 728–729.) Silti yksittäiset tapahtumat, kuten esimerkiksi ilmastokokoukset, lisäsivät ilmastonmuutokseen liittyvää uutisointia. Aiheen laantumisesta huolimatta uutisointi jatkui pirteämpänä kuin ennen sen pinnalle nousua. (Lyytimäki 2011, 657–658.) Kotimainen tutkimus onkin onnistunut selvittämään, millaiset asiat yleensä vaikuttavat ilmastouutisoinnin määrään. Siten nykypäivän tutkimukselle on onnistuttu luomaan melko vahva pohja, vaikka aiempaa tutkimusta yleisellä tasolla on vain rajatusti.

Edellä käsitellyt Lyytimäen ja Suhosen tutkimukset perustuvat Helsingin Sanomien tarkasteluun. Monet suomalaiset tutkijat tuntuvatkin analysoineen juuri Helsingin Sanomia tai ainakin sisällyttäneen sen eri medioista koostuvaan aineistoonsa, joten oma tutkimukseni on osittain jatkumoa aiemmalle tutkimukselle. Vaikka pitkän aikavälin tutkimukset ovat keskittyneet ilmastouutisoinnin tarkasteluun yleisellä tasolla, aiemmassa tutkimuksessa on myös ajoittain tarkasteltu aihetta tapausesimerkkien kautta. Suhteellisen tuoreita esimerkkejä tästä ovat muun muassa Talvivaaran kaivosta ja Fennovoiman ydinvoimalaa koskevat tutkimukset (Harju ja Karvonen 2016; Vehkalahti 2016).

Suomen ilmasto- ja ympäristöuutisointikenttää liikuttavat aiemman tutkimuksen perusteella yhtä lailla kotimaiset ja globaalit aiheet. Yleensä helpommin pääuutisiksi nousevat paikalliset sääilmiöt tai kotimaiset ympäristöongelmat. Siksi onkin mielenkiintoista tutkia, miten ulkomainen ilmastouutistapaus saadaan tuotua suomalaisia lähelle ja nostettua pääuutisaiheeksi.

Vaikka ilmasto- ja ympäristöuutisoinnista on tehty runsaasti tutkimusta, aivan tuoreimmista käännteistä sitä ei vielä luonnollisesti ole ilmestynyt. Viime aikoina on kuitenkin tapahtunut paljon mielenkiintoisia asioita ilmaston suhteen. Esimerkiksi vuonna 2017 Yhdysvallat teki päätöksen irtautua Pariisin ilmastositimuksesta, seuraavana vuonna ruotsalainen Greta Thunberg nousi ilmastoaktivismiin keulakuvaksi ja loppuvuodesta 2019 ennätyshelteistä aiheutuneet laajat maastopalot tekivät tuhoja Australiassa. Amazonin sademetsän palot ovat vain yksi monesta tämänhetkisestä ilmastotapauksesta. Amazonin sademetsän tuhoutumiseen kuitenkin kiteytyy ilmasto-ongelman monisyisyys, sillä yhtä oikeaa ja nopeaa ratkaisua paikallisesti tapahtuvaan, mutta globaalisti ilmenevään ongelmaan ei ole helppo keksiä. Siksi Amazonin palojen uutisointi on ajankohtainen ja merkittävä tutkimuskohde. Palojen kaltaiset ilmastotapaukset varmasti myös lisääntyvät tulevaisuudessa, joten uutisointia niistä on syytä tutkia.

2.3. Ilmastonmuutoksen kuvittaminen

Tässä luvussa käsittelen lyhyesti ilmastonmuutoksen kuvituksen merkitystä ja historiaa. Käsitelen aluksi kuvituksen kehittymistä, josta siirryn ilmastonmuutoskuvituksen nykytilaan ja lopulta sen käsittelyyn suomalaisessa mediassa. Palaan ilmastonmuutoksen visuaalisen kehystämisen keinoihin vielä tarkemmin metodia käsittelevässä alaluvussa 3.4.

Ilmastonmuutoksen kuvittaminen on haastavaa, sillä se on ilmiö, jota ei varsinaisesti pysty havaitsemaan pelkästään katselemalla. Muutoksen todentamiseen tarvitaan muun muassa kemiallisia ja mittauksellisia. Lukuisia numerolitanioita tai ilmastonmuutoksen aiheuttamia vahinkoja voidaan toki esittää ja kuvailla teksteissä, mutta harva meistä pystyy käsittämään kokonaisuutta tällä tavalla. Monet asiat on helpompi esittää, kun ne visualisoidaan, ja visualisointi voi auttaa mediankäyttäjää kiinnittymään aiheeseen. Sen vuoksi kuvittamisella on suuri merkitys ympäristön ja ilmastonmuutoksen havainnollistamisessa. (Nocke ym. 2014, 12, 41–42.)

Ilmastonmuutoksen visualisoimiseen liittyy myös muita haasteita. Monet ilmastonmuutokset seuraukset näkyvät jo meidän aikanamme, mutta usein ilmastonmuutosta ajatellaan tulevaisuuden ongelmana. Vaikka ilmastonmuutos on tieteellisesti todistettu, toimittajat voivat vain tehdä valistuneita arvioita tulevasta. Sen sijaan jo tapahtuneita, ilmastonmuutokseen liittyviä

tai liittymättömiä katastrofeja on helpompi kuvittaa. Tyypillisimpiä esimerkkejä tästä ovat tulvat, hurrikaanit ja muut vastaavat luonnonmullistukset. (Hahn ym. 2012, 221–222.)

Ympäristö- ja ilmastoasioiden visualisointi juontaa juurensa aina 1800-luvulle. Silloin luotiin ensimmäinen visuaalinen sääkartta, joka perustui luonnontieteilijä Alexander von Humboldtin säämittauksiin. (Nocke ym. 2014.) Sen jälkeen visualisoinnissa on ehtinyt tapahtua paljon, sillä ilmastouutisoinnin määrän kasvu on luonnollisesti lisännyt kuvituksen tarvetta. Esimerkiksi ihmisiä 1960-luvulla ravistellut ympäristöherätys ulottui vahvasti uutisten visuaalisiin elementteihin. Tuolloin lehtien sivuilla ja televisiossa näytettiin kuvia myrkkyyhin kuolleista kaloista, öljyn tahrimista linnuista ja happosateista kärsivistä metsistä. (Seppänen ja Väliverronen 2000, 330.) 1980-luvulla kuvituksen fokus alkoi tarkentua luonnosta ilmastonmuutokseen. Sitä havainnollistettiin metaforisesti esittämällä palavat sademetsät maapallon keuhkoina. (em. 334.) Sen jälkeen ilmastonmuutosta on kuvitettu niin jäätiköiden sulamisella, saastuttavilla tehtailla kuin kärsivällä maapallolla. Ilmastonmuutoksen visualisointiin oman panoksensa ovat antaneet media, tiede ja ympäristöjärjestöt sekä monet muut tahot. Esimerkiksi ympäristöjärjestö Greenpeace on käyttänyt runsaasti edellä mainitun kaltaista kuvitusta kampanjoissaan. Sillä järjestö on pyrkinyt tarkastelemaan tämän päivän ongelmia sekä menneisyyden että tulevaisuuden kautta ja siten tekemään ilmastonmuutokseen liittyvät riskit näkyviksi. (Doyle 2007.)

Nykyteknologia on laajentanut visualisoinnin mahdollisuuksia entisestään. Verkkojuttuihin on kuvien lisäksi mahdollista upottaa infografiikkaa, videoita tai vaikkapa gifejä. Markus Wrobelin ja Dominik Reusserin (2014, 187) mukaan kehityksen suunta on hyvä, koska teknologian mahdollistamat erilaiset visualisoinnit voivat merkittävästi lisätä lukijoiden ymmärrystä aiheesta.

Ilmastonmuutoskuvastolla on ennen kaikkea yksi tehtävä: se pyrkii näyttämään yleisölle, mitä on tapahtumassa ja mikä meitä uhkaa. Samaan aikaan kuvia kuitenkin kritisoidaan siitä, etteivät ne ole tarpeeksi havainnollistavia, jotta niillä pystyttäisiin vetoamaan ihmisiin (Nocke ym. 2014, 14–15). Vaikka ilmastokeskustelun keskiössä pyöriviä päästöjä ja ilmakehän lämpenemistä pystytään mittaamaan melko tarkasti, pelkät numerot ja laskelmat eivät vakuuta ihmisiä. Timothy W. Luke (2015, 282–283) kritisoikin sitä, että ilmastonmuutos on paikoittain muuttunut hiilidioksidikriisiksi, jota on hankala kuvittaa monipuolisesti. Kaikesta huolimatta hiilidioksidipäästöt ovat vahvasti ilmastonmuutoksen keskiössä, joten aiheetta pitäisi yrittää kuvittaa aiempaa monipuolisemmin ja vetoavammin.

Ilmastonmuutoskuvituksen kyseenalaistaminen on johtanut siihen, että visualisoinnit muuttuvat yhä voimakkaammiksi (Nocke ym. 2014, 14–15). Muun muassa The Guardian (Shields, 2019) linjaa, että se jatkossa käyttää kuvia, joissa ilmastonmuutoksen seuraukset näkyvät ihmisille entistä vahvemmin. Sen sijaan, että lehti kuvittaisi ilmastonmuutosjuttuja kaukaisilta tuntuvilla asioilla, joilla ei ole suoraa yhteyttä ihmisten arkipäivään, se pyrkii tuomaan ympäristöasiat lähelle lukijaa. The Guardianin esimerkkikuvissa se tapahtuu näyttämällä ilmansaasteiden takia maskit kasvoilla kulkevia ihmisiä, roskavuoren keskellä seisovaa poikaa ja maastopaloissa kotinsa menettänyttä pariskuntaa, joka haluaa raunioiden keskellä. George Lakoff (2010, 76–77) ajattelee, että ilmasto- ja ympäristökysymykset jäävät ihmisille etäisiksi, jos niitä ei saada liitettyä suoraan ihmisten kokemusmaailmoihin. Sen vuoksi ihmisten kytkeminen aiheeseen on tärkeää.

Ilmaston visualisointia tutkineen Elke Grittmanin (2014, 127–129) mukaan mediat liittävät ilmaston ja ympäristöön myös erilaisia merkityksiä. Jo vuonna 1986 saksalaisen Der Spiegelin kannessa otsikko varoitti ”ilmastokatastrofista”. Koko kannen kuvassa komeilee Rein-jokeen puolittain uponnut Kölnin tuomiokirkko, joka on yksi Saksan tunnetuimmista nähtävyyksistä. Tämänkaltaisen ilmastonmuutosuutisointi ei ole pelkästään yleisöä herättelevää ja järkyttävää. Sillä halutaan näyttää ilmiön syvempi merkitys liittämällä se kansallisesti tärkeiksi koettuihin asioihin. Kuvasta voi tulkita, että ilmastonmuutos uhkaa Saksan valtion lisäksi koko kristillistä, länsimaalaista sivilisaatiota ja sen kulttuuria. Der Spiegelin tapauksesta lähtien ilmastonmuutosta on usein visualisoitu samantyyppisesti. Se pyritään liittämään kulttuurisesti tärkeisiin ja tunnettuihin asioihin. Siten hankalasti visualisoitavasta ja tietyllä tasolla näkymättömästä ilmiöstä tulee konkreettinen uhka, joka vetoaa lukijaan. Wrobel ja Reusser (2014, 188–189) puhuvat tämänkaltaisen kuvituksen puolesta. He jakavat ilmastonmuutoskuvituksen kahden kategoriaan. Ensimmäinen kategoria koostuu edellä mainitun kaltaisista ikonisista ja tunteita herättävistä kuvista. Näissä kuvissa yleensä näytetään ilmastonmuutoksen negatiivisia seurauksia. Toisen kategorian visuaaliset esitykset koostuvat tieteellisten tutkimustulosten visualisoinneista. Nämä ovat yleensä graafeja tai karttoja, jotka keskittyvät tulosten esittämiseen, eivätkä niinkään tunteiden herättämiseen.

Ilmastonmuutoksen visuaalista esittämistä mediassa tutkinut Jarkko Kangas (2019, 62) toteaa, että kuvien aiheet ovat suhteellisen vakiintuneita. Eri maiden mediat näyttävät ilmastonmuutosjuttujensa kuvissa useimmiten henkilöitä, kuten poliitikkoja tai aktivisteja, sekä ilmaston

lämpenemisen seurauksia ja syitä. Seurauskuvastoa hallitsevat äärimmäiset sääolosuhteet, sulavat jäätiköt, ilmastonmuutoksen vaikutuksista kärsineet ihmiset ja uhanalaiset eläinlajit. Ilmaston lämpenemisen syitä puolestaan pyritään konkretisoimaan teollisuus- ja liikennekuvastolla. Usein kuvien syyllisiksi valikoituvat tehtaot, jotka tupruttavat savua piipuistaan. Kangas toteaa fossiilisen energian olevan yksi keskeisimmistä ilmastonmuutoksen aiheuttajista, mutta jatkuva turvautuminen ”savupiippukuvastoon” vääristää ilmastonmuutoskeskustelua. Se luo mielikuvan, että pelkästään tehtaot ja energiateknologia ovat ilmastonmuutoksen takana, eikä yksilöillä ole mahdollisuutta vaikuttaa asiaan. Sen sijaan toiseksi suosituin syykuvitus, autoilu, tulee lähemmäs yksityishenkilöä. Teollisuuteen verrattuna liikenne esiintyy ilmastokuvissa kuitenkin huomattavasti harvemmin. Teknologia esitetään myös ilmastonmuutoksen ratkaisuna, useimmiten tuuli- ja aurinkoenergian kautta.

Kankaan (2019, 65–67) analyysistä nousee esiin muitakin yleisimpiä ilmastonmuutoksen kuvitusaiheita. Yksi niistä on metsä. Sen hävittämistä harvemmin liitetään ilmastonmuutoksen syihin, mutta metsä ja maanviljely yhdistetään sitäkin useammin ratkaisuihin. Metsä on oman tutkimukseni keskiössä, joten Kankaan huomiot asiasta ovat mielenkiintoisia. Hän ei syvenny metsän rooliin ilmastonmuutoksessa sen tarkemmin, joten laajaa kuvaa sen merkityksestä ei synny. Siten oma tutkimukseni tuottaa aiempaa tarkempaa tietoa metsän roolista ilmastonmuutosuutisoinnissa.

Kangas (2016) on ulkomaisten medioiden lisäksi tarkastellut ilmastonmuutoksen visuaalista esittämistä suomalaisessa mediassa. Myös Helsingin Sanomissa ilmastonmuutos kehystetään ihmistä uhkaavaksi ympäristöongelmaksi tai katastrofiksi, jonka perimmäinen syy on saastuttava teknologia. Ongelman ratkaisuksi tarjotaan ympäristöystävällisempiä energiantuotannon vaihtoehtoja. (Kangas 2016, 224.)

Kankaan mukaan Helsingin Sanomat pelkistää ilmastonmuutosaiheisia uutisiaan samoihin kuva-aiheisiin energiakysymyksistä kuin muiden maiden mediat. Sen sijaan suomalaiset ilmastonmuutoksen kannalta tärkeät erityispiirteet, kuten turve ja vesivoima, unohdetaan kuvituksesta kokonaan. (Kangas 2016, 224.) Joten vaikka ilmastouutisointiin yritettäisiin hakea kotimaista kiinnekohtaa, se ei välttämättä ulotu kuvitukseen asti.

Kankaan tutkimuksessa suurin osa Helsingin Sanomien ilmastonmuutosjuttujen kuvista visualisoi ilmastonmuutoksen seurauksia. Kuvissa ilmastonmuutos kehystetään katastrofiksi tai

ympäristöongelmaksi. Niissä näytetään ilmastonmuutoksen aiheuttamia tulevaisuuden skenaarioita, joissa vaara uhkaa etenkin ihmistä. Dramaattisena esimerkkinä Kangas mainitsee tulvavesissä kaulaansa myöten kahlaavat ihmiset. (Kangas 2016, 217, 219–220.) Ilmastonmuutoksen syitä ja ratkaisuja esittäviä kuvia on yhtä paljon. Syy-kuvastossa ilmaston lämpenemistä kehystetään saastuttavan teknologian, kuten energian ja liikenteen, käytön seurauksena. Samoja asioita, energiakysymystä ja liikenneratkaisuja, Helsingin Sanomat tarjoaa ilmastonmuutoksen hillitsemisen ratkaisuksi. (Kangas 2016, 217–218, 221–223.)

Vuosien 1990 ja 2013 välillä Helsingin Sanomien ilmastonmuutoskuvituksessa nähdään eniten ihmisiä. Kankaan koostamassa aineistossa yli puolet kuvista oli ihmisistä. Kuvatut ihmiset ovat muun muassa poliitikkoja, kansalaisia, aktivisteja ja tutkijoita. Useimmiten heistä eniten näkyvyyttä saavat kotimaiset ja ulkomaiset poliitikot. (Kangas 2016, 215–216; Lehto 2007, 46–48.) Tutkijoita esiintyy huomattavasti harvemmin. He tuovat artikkeleihin yleensä sekä tieteellistä näkökulmaa että esittävät huolestuneita mielipiteitään asian laidasta. (Kangas 2016, 216–217.) Erikoista on, että tutkijat pääsevät esille suhteellisen vähän, vaikka he ovat tärkeitä aiheen määrittelijöitä. Ihmisten jälkeen eniten kuvataan eläimiä, ympäristöteknologiaa sekä tehtaita ja päästöjä (Kangas 2016, 215).

Kuten aiempi ilmastonmuutosta käsittelevien uutistekstien tutkimus, myös kuvitusta tarkasteleva tutkimus on keskittynyt ilmastonmuutoksen tarkasteluun yleisellä tasolla. Omassa tutkimuksessani tarkastelen ilmastonmuutoksen kuvitusta huomattavasti rajatummassa näkökulmasta. Amazonin sademetsäpalot saivat paljon visuaalista huomiota mediassa, ja aihetta tutkimalla tuotan tuoretta tietoa.

2.4. Ympäristöuutisoinnin syklit

Vaikka ympäristöstä uutisoidaan nykyisin paljon, aiheen saama huomio ei suinkaan ole tasaista. Ympäristöuutisointia tutkineen Anthony Downsin (1972) mukaan ympäristöön liittyvä uutisointi kulkee sykleissä ihmisten kiinnostuksen mukaan. Ihmiset alkavat vaiheittain kiinnostua jostain aiheesta. Samalla tavalla asteittain kiinnostus sitä kohtaan myös häviää. Tämä ilmiö on nähtävissä Amazonin sademetsän palojen uutisoinnissa. Hyödynnän Downsin ajatuksia huomiosyklistä analyysiosiossa, koska uutisoinnin määrä on olennainen osa kehystystä. Jotain tiettyä aihetta voidaan esimerkiksi kehystää tekemällä siitä tavallista enemmän juttuja, jolloin aiheen saama huomio ja merkittävyys kasvaa.

Downs (1972, 39–41) jaottelee ympäristöuutisoinnin syklit viiteen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa eletään ajassa ennen ongelmaa (*pre-problem stage*). Siinä jokin tietty ongelma on muutamien ihmisten tiedossa, mutta se ei ole vielä varsinaisesti saanut laajaa julkista huomiota. Tätä vaihetta seuraa ongelman ilmentymisen ja euforisen innostuksen (*alarmed discovery and euphoric enthusiasm*) aika. Tässä vaiheessa ihmisillä on vahva tahto ratkaista ongelma nopeasti. He uskovat, että asia pystytään ratkaisemaan ilman, että yhteiskunnan tarvitsee muuttua millään tavalla.

Kolmannessa vaiheessa ihmiset ymmärtävät, ettei ongelmaa pystytä ratkaisemaan ilman merkittäviä muutoksia ja panostuksia, kuten aiemmin oli luultu (*realizing the cost of significant progress*). Downs esittää, että tämänkaltaisilla niin kutsuttuun huomiosykliin pääsevillä ympäristöongelmilla on usein suoria vaikutuksia vain pieneen osaan ihmisiä. Suurin osa ihmisistä puolestaan hyötyy vallitsevista toimintatavoista. Hän mainitsee esimerkkinä autot ja niiden aiheuttamat päästöt. Ilmanlaadun parantaminen vaatisi autoista luopumista tai niiden käytön vähentämistä, mutta niin tuskin tapahtuu, koska monet hyötyvät autoilla liikkumisesta. Tällöin suurin osa ihmisistä jatkaa autoilua ja vain pieni osa, esimerkiksi ruuhkaisissa kaupungeissa asuvat ihmiset, kärsivät päästöjen aiheuttamista terveysongelmista. (Downs 1972, 39–40.)

Downsin (1972, 40) mukaan pian kolmannen vaiheen jälkeen yleisön mielenkiinto ongelmaa kohtaan alkaa hiipua (*gradual decline of intense public interest*). Yhä useammat tajuaavat, että ongelmaa on vaikea ratkaista, joten he joko lannistuvat, tuntevat olonsa uhatuiksi eivätkä halua ajatella ongelmaa tai yksinkertaisesti kyllästyvät aiheeseen. Tässä vaiheessa usein ilmenee uusia ongelmia, jotka alkavat kiinnostaa ihmisiä, joten vanhat helposti unohdetaan.

Viimeisessä eli viidennessä vaiheessa siirrytään ongelman jälkeiseen aikaan (*post-problem stage*). Tällöin syklit julkisuudessa läpi käynyt ongelma on siirtynyt pois huomion keskipisteestä. Se ei kuitenkaan ole palannut ensimmäiseen vaiheeseen, koska jotkin asia ovat voineet muuttua. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi lakimuutokset tai vaihtoehtoiset käytännöt nykyisille toimintatavoille. Myöhemmin ongelma voidaan myös nostaa uudelleen julkisuuteen helpommin kuin ongelmat, jotka eivät ole käyneet läpi syklejä. (Downs 1972, 40–41.)

Kaikki ympäristöongelmat eivät nouse laajalti julkiseen keskusteluun. Downsin (1972, 42) mukaan uutiset kilpailevat koko ajan kaiken muun viihdykkeen kanssa ja niiden täytyy olla dramaattisia ja jännittäviä, jotta lukijoiden mielenkiinto pysyy yllä. Downsin artikkeli käsittelee

aikaa, jolloin printtimedia ja televisio olivat ihmisten ensisijaisia tiedonlähteitä. Nykyisin älypuhelin tarjoaa nopean pääsyn medioiden verkkosivuille, mutta myös sosiaalisen median tarjoamaan viihteeseen. Toisaalta – Amazonin sademetsän tapauksessa sosiaalisessa mediassa oli runsaasti tietoa paloista ja se toimi jopa sytykkeenä perinteisen median uutisoinnille. Sosiaalisen median avulla kiinnostus paloja kohtaan kasvoi, mikä osittain vaikutti siihen, että aihe ylipäätään pääsi huomiosykliin.

Downsin (1972, 41–42) mukaan syklin loppuun saakka läpikäyviin ongelmiin liittyy useimmiten kolme ominaispiirrettä. Ensimmäinen piirre on se, että ongelmasta kärsii vain pieni osa ihmisistä. Downs mainitsee esimerkkeinä muun muassa rasismia, huumeongelmat ja rikollisuuden. Nämä ilmiöt eivät suoraan kosketa valtaosaa ihmisistä, joten he eivät alkuinnostuksen jälkeen enää kiinnostua asiasta. Toinen ominaispiirre on se, että ongelma aiheuttaa hyötyä suurimmalle osalle ihmisistä, kuten yllä mainittu esimerkki autoista ja niiden aiheuttamista päästöistä. Kolmas piirre liittyy ongelman jännittävyteen. Jokin asia on saattanut nousta julkisuuteen, kun siihen liittyviä epäkohtia on alettu huomata. Vaikka mielenkiinto ongelmaa kohtaan olisi aluksi suurta, se laimenee nopeasti, jos siihen liittyvät piirteet eivät ole tarpeeksi jännittäviä. Tämä voi olla etenkin kaupallisten medioiden ongelma, koska ne eivät halua tuottaa jotain tiettyä aihetta ja siten menettää siihen kyllästyneitä lukijoitaan. Jos edellä käsitellyt kaikki kolme ominaispiirrettä liittyvät ongelmaan, on suuri todennäköisyys, että se käy Downsin esittelemän syklin läpi.

Ympäristöuutisointia Suomessa tutkinut Esa Väliaverronen (1996) suhtautuu Downsin ajatuksiin varauksella. Väliaverron mielestä Downs näkee ympäristökysymysten suosion syklin liian suppeasti, koska tämä tarkastelee ongelmaa lähinnä perinteisen median ja yleisön suhteen näkökulmasta. Väliaverronen argumentoi, että esimerkiksi yhteiskunnalliset toimijat voivat määrittää jonkin asian uutisoinnin elinkaarta. (Väliaverronen 1996, 52–53.) Tosin digitaalisen ja sosiaalisen median aikakaudella Downsin ajatusmalli saattaa olla jälleen entistä ajankohtaisempi, sillä mediat pystyvät analytiikan avulla seuraamaan todella tarkasti, mitkä asiat ihmisiä kiinnostavat. Sitä kautta ne voivat lisätä tai vähentää uutisointiaan aiheesta.

Downsin ajatuksia jatkojalostaneet Lyytimäki ja Tapio (2009) nimesivät samankaltaisen ympäristöasioiden huomioilmiön lävistyssefektiksi (*piercing effect*). Siinä kerran huomion keskipisteeseen noussut ympäristöaihe ei enää laske samalle tasolle kuin ennen huomion huippua. Aihe jää elämään kerran pinnalle päästyään, kuten myös Downs ehdottaa. Se johtuu siitä, että

kyseinen ympäristöaihe on lävistänyt lähes kaikki julkisen keskustelun osa-alueet, ja se on siten yleisesti ihmisten tiedossa. (Lyytimäki ja Tapio 2009, 732.)

Tässä luvussa käsittelin sitä, miten ympäristö- ja ilmastoasioista uutisoidaan ja miten niitä käsitellään julkisuudessa. Aiemman tutkimuksen perusteella aihepiiristä uutisoidaan suhteellisen vakiintuneella tavalla, joka ei tunnu herättävän suurta mielenkiintoa yleisössä. Amazonin sademetsän tuhoutuminen kuitenkin kiinnosti ihmisiä ympäri maailmaa niin paljon, että siitä Suomessakin siitä uutisoitiin useiden päivien ajan elokuussa 2019. Analyysiosiossa tarkastelen uutisoinnin elinkaarta tarkemmin ja nojaan siinä Downs (1972) ajatuksiin. Hyödynnän Downsin näkökulmaa huomiosykleistä, mutta samalla myös testaan sen toimivuutta. Teorian avulla pyrin analysoimaan, miten uutisointi muuttui vuoden 2019 aikana.

2.5. Ympäristöviestintä ja ympäristön kehystämisen merkitys

Lopuksi tässä alaluvussa syvennyn vielä siihen, mikä merkitys niillä tavoilla on, joilla ympäristö- ja ilmastoasioita käsitellään ja kuka niitä määrittelee. Sivuan jo tässä metodiani, koska kehystäminen on yksi monista keinoista vaikuttaa ilmastopuheeseen.

Viestintä ilmastonmuutoksesta on kaikkea muuta kuin suoraviivaista ja selkeää. Keskusteluun mahtuu mukaan niin faktoja, uskomuksia kuin mielipiteitä. Caron Chess ja Branden B. Johnson (2007, 223) toteavat, ettei ilmastonmuutoksen käsitteleminen ole helppoa, koska aiheesta kommunikointi tuntuu olevan yhtä vaikeaa kuin sitä tutkiva tiede.

Kommunikointi ilmastonmuutoksesta on kuitenkin tärkeää, koska se on ongelma, joka vaatii ihmisiltä toimintaa. Esa Väliiverrosen (1996, 38) mukaan ekologiset ongelmat aiheutuvat suoraan yhteiskunnallisista päätöksistä. Hänen mukaansa yhteiskunnan kyky ratkaista ympäristöongelmia on sidoksissa ongelmien havaitsemiseen, niiden määrittelyyn ja siihen, millaisia riskitiriitoja ongelmien ratkaisuun sisältyy. Sen vuoksi sillä on väliä, miten asiat esitetään ja tuodaan julkisuuteen.

George Lakoff (2010) on tutkinut ympäristöasioiden kehystämistä ja sen merkitystä. Lakoffin (2010, 71–72) mukaan on tärkeää ymmärtää, miten kehystäminen toimii, koska törmäämme asiaan päivittäin: kehystämme asioita puheellamme ja ajattelullamme. Lakoff (2010, 72) ajattelee kehystämistä ennen kaikkea työkaluna, jolla voidaan vaikuttaa yleisöön. Hän mainitsee

kehystäjiä tyypiesimerkkinä poliitikot, jotka pyrkivät saamaan omia näkemyksiään läpi ja sitä kautta yleisön kannatusta ajatuksilleen.

Lakoffin mukaan ihmisten kehysysteemit rakentuvat pitkällä aikavälillä. Hänen mielestään ongelma ilmaston lämpenemisen kehystämisen on se, ettei siihen liittyviä kehyssteemejä ole vielä pystytty rakentamaan ihmisten mielissä. (Lakoff 2010, 72–73.) Vakiintunut käsitys ympäristön kehuksesta vaikeuttaa sen uudelleen kehystämistä ja kehystyssteemien rakentumista. Ympäristöön nimittäin usein liitetään kehys, jossa ympäristö ja luonto nähdään erillisenä osana ihmisyydestä. (Lakoff 2010, 76–77.)

Ympäristöä ei kuitenkaan voida ajatella irrallisena osana kaikesta muusta, koska se liittyy vahvasti muun muassa talouteen, turvallisuuteen ja politiikkaan. Silti esimerkiksi politiikan ei suoranaisesti ajatella liittyvän ympäristökehukseen, mikä puolestaan säilyttää vastuuta ympäristöstä yksilön harteille, vaikka poliittiset toimet olisivat ensisijaisesti oikea tapa vaikuttaa ympäristöasioihin. (Lakoff 2010, 76–77.) Yksilöitä on myös vaikea saada vakuutettua ongelman vakavuudesta ja sen suhteen toimimisesta, koska omien tekojen vaikutuksia ei pysty näkemään samalla hetkellä.

Robert J. Brulle on eri mieltä Lakoffin kanssa siitä, miten ympäristöasioista tulisi keskustella. Brullen (2010, 87) mielestä Lakoffin ajatus ihmisten mielipiteisiin vaikuttamisesta on väärä. Hänen mielestään ammattilaisten masinoimien ympäristökampanjoiden ja eliitiltä yksisuuntaisesti yleisölle kohdistuvan ympäristöviestinnän sijaan pitäisi keskittyä siihen, että yleisö saataisiin osallistettua keskusteluun. Ammattilaisten tuottamalla ympäristöviestinnällä voidaan vaikuttaa yleisöön, mutta pitkäaikaisia muutoksia sillä ei saada aikaan. Sen sijaan, varsinaisia muutoksia tavoiteltaessa ympäristöviestintään pitäisi sisällyttää kansalaisosallistumista ja demokraattista päätöksentekoa. (Brulle 2010, 82–83.) Brullen (2010, 84) mukaan minkäänlaista muutosta ei voi saada aikaan ilman aktiivista kansalaisyhteiskuntaa, jossa on osallistumiseen kannustava ilmapiiri.

William A. Gamson ja Charlotte Ryan kritisoivat (2005) Lakoffin ajattelutapaa vielä voimakkaammin kuin Brulle. Kriitikoiden mielestä Lakoff (2004) käytännössä lupaa, että oikeanlaisella kehystämällä voi vaikuttaa yleisöön halutulla tavalla ja siten saada omat poliittiset tavoitteet läpi. Gamson ja Ryan tyrmäävät lähestymistavan liian kapeana. Heidän mukaansa Lakoff ajat-

telee asioita pelkästään poliittisen vaikuttamisen näkökulmasta ja unohtaa aktiivisen kansalaisyhteiskunnan. Aktiiviseen yhteiskuntaan kuuluvat kansalaisista koostuvat sosiaaliset liikkeet, kuten feministinen liike, jotka kehystävät asioita omasta näkökulmastaan ja sitä kautta vaikuttavat eri asioihin. (Gamson ja Ryan 2005, 13–15.)

Gamson ja Ryan toteavat, että yksilön merkitys yhteiskunnassa on valtava. Yksilölle ei pitäisi markkinoida asioita vain sen toivossa, että tämä muokkautuu tavoitteiden saavuttamiseksi. Voimattomat ja päämäärättömät yksilöt harvemmin muuttuvat joukkioksi, jolla on yhteinen tahto. (2005, 15–16.) Olen samaa mieltä Gamsonin ja Ryanin kanssa, ja uskon, että Amazonin sademetsän tapaus tukee heidän teoriaansa. Kuten on jo todettu, sademetsän tuhoutuminen sai valtavaa huomiota sosiaalisessa mediassa ja se kiinnosti mediankäyttäjiä. Aiemmin ilmastouutisointi ei välttämättä ole tavoittanut median kuluttajia, mutta nyt entistä laajempaa uutisointia jopa vaadittiin. Sen takia on tärkeää pohtia, miten aiheesta uutisoidaan. Kehysanalyysin avulla pystyn tarkastelemaan sitä, minkälaisista tulokulmista aihetta käsitellään.

3. TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA MENETELMÄ

Tässä tutkimuksessa analysoin Helsingin Sanomien artikkeleita Amazonin sademetsäpaloista. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää, millä tavalla Amazonin sademetsän tuhoutumista ja sitä kautta ilmastonmuutosta esitetään uutisissa. Tutkin asiaa kahden tutkimuskysymyksen avulla.

Miten Amazonin sademetsäpaloja kehystetään Helsingin Sanomissa?

Miten Helsingin Sanomien uutisointi Amazonin sademetsäpaloista muuttui vuoden 2019 aikana?

Käytän pro gradu -työssäni tutkimusmenetelmänä kehysanalyysia. Sillä pyritään löytämään mediasisällöistä erilaisia kehyksiä, jotka määrittävät tulokulmaa uutisoitavaan aiheeseen. Medioilla on suuri valta ja vastuu siitä, miten asioista kerrotaan. Media voi omalla uutisoinnillaan lisätä ihmisten tietoisuutta ilmastonmuutoksesta. Kehysanalyysin avulla pystyn tarkastelemaan, minkälaista kuvaa Helsingin Sanomat luo Amazonin sademetsän paloista.

Tutkimusaineistonani ovat Helsingin Sanomien artikkelit, jotka käsittelevät Amazonin sademetsäpaloja. Kerään tutkimusaineiston vuodelta 2019, jolloin aihe nousi julkisuuteen aiempaa vahvemmin ja siitä uutisoitiin paljon. Seuraavissa alaluvuissa esittelen aineistoni ja tutkimusmetodini eli kehysanalyysin. Viimeisessä alaluvussa vielä tarkennan omaa analyysityökaluani.

3.1. Aineisto: Helsingin Sanomien uutisointi Amazonin sademetsäpaloista

Tutkimusaineistoni koostuu Helsingin Sanomien Amazonin sademetsän hävittämistä käsittelevistä jutuista. Helsingin Sanomat valikoitui tutkimuskohteeksi sillä perusteella, että Helsingin Sanomat on Suomen laajalevikkisin 7-päiväinen sanomalehti (Media Audit Finland 2019). Lisäksi Helsingin Sanomien valintaa puoltaa se, että lehdellä oli oma ilmastokirjeenvaihtaja vuonna 2019. Ilmastouutisointi on siis koettu niin tärkeäksi, että siihen on haluttu kiinnittää erityistä huomiota. Vuonna 2019 Helsingin Sanomien ilmastokirjeenvaihtaja Piia Elonen kävi muun muassa Brasiliassa ja vieraili Amazonin sademetsässä. Siitä syntyi laaja reportaasi¹, jossa käsiteltiin sademetsän kohtaamia uhkia.

¹ Elonen, Piia. 16.6.2019. "Vainottu metsä." *Helsingin Sanomat*. <https://dynamic.hs.fi/2019/vainottu-metsa/>

Aineistoni koostuu Helsingin Sanomien uutisoinnista koskien Amazonin sademetsän paloja. Kokosin aineistoni koko vuodelta 2019. Alkuvuonna aiheesta julkaistiin vain yksi artikkeli. Kesän kynnyksellä määrä oli edelleen vähäinen, vaikka muutamia artikkeleita julkaistiin. Elokuussa aihe sai aiempaa enemmän huomiota ja uutisointi siitä lisääntyi. Aktiivisin uutisoinnin vaihe sijoittui elokuun 2019 viimeisille viikoille, jolloin Amazonin sademetsän palot nousivat uutisten pääaiheiksi myös Suomessa. Elokuun uutisointipiikin jälkeen paloista kirjoitettiin edelleen, mutta huomattavasti vähemmän. Loppuvuonna uutisointi väheni jälleen. Analysoin tarkemmin uutisten eri vaiheita Downsien (1972) huomiosykliteorian avulla vielä myöhemmin.

Tarkastelen tutkimuksessani verkkojuttuja, koska niitä usein tehdään enemmän, eivätkä kaikki jutut välttämättä päädy printtilehteen. Oletan, että pelkkiä printtilehdessä julkaistuja juttuja analysoimalla aineisto rajautuisi huomattavasti pienemmäksi ja saattaisiin kadottaa kehystyksen kannalta tärkeitä näkökulmia. Verkkojuttuja myös julkaistaan ja päivitetään nopeaan tahtiin, jotta uusin tieto tavoittaisi yleisön ripeästi. Tämä oli olennaista juuri elokuussa 2019, kun ihmisten tiedontarve ja kiinnostus oli suurinta.

Sisällytän analyysiin varsinaisten uutisten lisäksi pääkirjoitukset ja mielipidekirjoitukset sekä HS:n julkaisemat blogikirjoitukset ja kolumnit, koska ne ovat osa aiheesta käytävää keskustelua ja sitä kautta merkityksellisiä aiheen kehystämisen kannalta. Kehysanalyysiin tarvitaan tavallisesti paljon aineistoa, jotta voidaan löytää kehyksiä ja tarkastella niiden toistuvuutta tietyissä aiheissa.

Uutiset on haettu Helsingin Sanomien hakukoneesta sanoilla "Amazon" ja "Amazonia". Hakusanalla Amazon löytyi 172 vuonna 2019 julkaistua juttua. Hakusanalla Amazonia vastaava määrä oli 70. Iso osa kahdella hakusanalla löytyneistä jutuista oli keskenään samoja. Seuloin hakutulokset manuaalisesti etsien vain Amazonin sademetsää ja sen tuhoa käsitteleviä juttuja. Hakusanoilla löytyi suuri määrä Amazon-verkkokauppaa käsitteleviä artikkeleita, jotka rajasin pois aineistosta. Helsingin Sanomien hakukone tarjoaa myös automaattisesti printtilehdessä olleita juttuja, jotka rajasin pois, koska tässä tutkimuksessa tarkastelen ainoastaan verkkojuttuja. Amazonin sademetsää käsittelevistä jutuista rajasin vielä manuaalisesti pois artikkelit, jotka eivät keskittyneet sademetsän paloihin ja tuhoihin. Niissä sademetsäpalot mainittiin vain ohimennen, eikä se ollut yksi jutun kantavista teemoista. Pois rajatuissa artikkeleissa käsiteltiin muun muassa alueen kaivostoimintaa tai ilmastomuutosta yleisellä tasolla. Yllä kuvaillun

manuaalisen seulonnan jälkeen kriteerit täyttäviä juttuja jäi 40 kappaletta. Tutkimusaineistoon lukeutuvat jutut tallensin Word-tiedostoiksi, jotta saatoin analysoida niitä Atlas.ti-ohjelmalla. Talletin tiedostoihin tekstin lisäksi kuvat, jotta pystyn analysoimaan kumpiakin. Videoita niihin ei ollut mahdollista tallentaa, joten joudun analysoimaan niitä suoraan verkkojutuista. Tässä on luonnollisesti vaarana se, että osa jutuista voi kadota verkosta tai videot eivät välttämättä toimi. Tästä syystä pyrin analysoimaan videomateriaalin mahdollisimman nopeasti, että varmasti saan sen mukaan analyysiin.

3.2. Kehysten merkitys

Vaikka kehystäminen käsitteenä on vakiinnuttanut paikkansa viestinnän kentällä, menetelmä ei ole niin yhtenäinen kuin voisi olettaa (Entman 1993, 51). Useat kehystämisen klassikot, kuten Erving Goffman, Robert Entman ja Todd Gitlin, ovat luoneet perustan menetelmälle.

Kehystämisen käsitteen luojana pidetään Erving Goffmania (1986). Goffmanin kehysajattelun taustalla vaikuttaa vahvasti Chicagon koulun sosiologia ja symbolinen interaktionismi (Karvonen 2000, 79). Goffman ajattelee kehysten perusolemuksen olevan sitä, miten sosiaalista todellisuutta ja tilanteita hahmotetaan. Aina uuteen tilanteeseen joutuessamme pyrimme saamaan vastauksen kysymykseen ”Mitä tässä oikein on meneillään?”. Tällä tavalla kehystämme tilannetta, jotta pystymme toimimaan sen vaatimalla tavalla. (Goffman 1986, 8.) Erilaiset arkielämän tilanteet on usein helppo tunnistaa, koska olemme aiemminkin olleet samankaltaisissa tilanteissa. Siten tiedämme, miten niissä tulee toimia. Uusissa tilanteissa pyrimme löytämään merkkejä, jotka tukevat tulkintaamme tilanteesta tai tarjoavat erilaisia vaihtoehtoja ymmärtää asiaa. (Karvonen 2000, 79.)

Uutisaiheiden kehystämällä on suuri merkitys. Kehystämällä voidaan ohjata yleistä mielipidettä johonkin suuntaan, jolloin vastustavat näkemykset saattavat jäädä pimentoon (Entman 1991, 24). Kuten kehystämistä tutkinut William A. Gamson (1989, 157–158) on aikoinaan todennut, tosiasiat itsessään vain ovat ja saavat merkityksen vasta, kun ne laitetaan johonkin tiettyyn järjestykseen. Tällä tavoin asiat kontekstoidaan ja niiden välille luodaan suhteita.

Poliittisen viestinnän tutkija Robert M. Entman luonnehtii kehystämistä valintojen tekemiseksi. Valinnoilla joitakin asioita nostetaan toisia tärkeämmiksi. (Entman 1993, 52.) Toimit-

tajille kehystäminen on arkipäivää. Suurten tietomäärien nopeaa käsittelyä helpottaa rutinoitunut kehystäminen. Toimittajat käyttävät kehystystä apunaan joko tiedostetusti tai tiedostamatta, kun he haluavat näyttää asioita tietyistä näkökulmista tai luoda merkityksiä eri asioille. (Karvonen 2000, 78; Gitlin 2003, 7.) Uutisia kehystämällä toimittajat pyrkivät järjestelemään maailman tapahtumia niin, että yleisö pystyisi vastaanottamaan tietoa ja muodostamaan asioista jonkinlaista mielikuvaa (Karvonen 2000, 78; Entman 1991, 7; Gitlin 2003, 7).

Asioita kehystäessä todellisuudesta piirtyy tietynlainen versio, joka ei suinkaan ole ainut mahdollinen versio siitä (Gitlin 2003, 4). Kehystäminen vaikuttaa suoraan siihen, miten hyvin ihmiset huomaavat ja muistavat kehystetyn asian ja miten he päättävät toimia asian suhteen. Siksi kehystämisessä näkökulmien pois sulkeminen on yhtä tärkeää kuin asioiden sisällyttäminen. (Entman 1993, 54.)

Entmanin kanssa samoin ajattelee vasemmistoliikkeen kehystämistä tutkinut Todd Gitlin (2003). Alun perin vuonna 1980 julkaistussa kirjassaan *The Whole World is Watching, Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left* Gitlin luonnehtii kehystämistä valintojen tekemisen lisäksi eri asioiden painottamiseksi ja tiedon koostamiseksi. Kehystämiseen kuuluu Gitlinin mukaan myös asioiden tulkitseminen ja esittäminen. Kaikkea tätä voidaan tehdä sekä sanallisesti että visuaalisesti.

Jotkin uutisaiheet saavat enemmän huomiota kuin toiset, sillä niitä pidetään tärkeämpinä. Myös tämä on osa kehystämistä. Uutisten määrä jostain tietystä aiheesta kertoo sen tärkeydestä. Mediat tekevät valintoja aiheiden tärkeydestä ja voivat halutessaan lisätä tai vähentää uutisoinnin määrää (Entman 1991, 9–10).

Yksittäinen yksityiskohta tai uutinen ei vielä välttämättä pysty vaikuttamaan kehyksen syntyyn. Kehykset alkavat ilmentyä toiston myötä (Entman 1991, 7). Mitä useammin jotain asiaa toistetaan esimerkiksi samasta näkökulmasta samoja sananvalintoja käyttäen, sitä varmemmin tietynlainen kehys syntyy ja sen merkitys kasvaa (Entman 1993, 53). Vakiintuneita kehyksiä on vaikea haastaa, ja myöhempitä näkökulmia usein verrataan alkuperäiseen näkökulmaan (em. 7).

3.3. Miten kehyksiä voi tunnistaa

Kehysanalyysseja on tehty lukematon määrä. Menetelmän toteutuksessa on sovellettu erilaisia sääntöjä aina tekijästä ja tämän ajatuksista riippuen. Jörg Matthes ja Matthias Kohring (2008) jakavat William A. Gamsonin (1989) esittämän huolen siitä, että kehystutkimusta tehdään usein liian löyhästi. Kuten Matthes ja Kohring (2008, 259) toteavat, useissa tutkimuksissa ”uutiskehyksiä vain löydetään” tai ”ne ilmenevät analyysissä”. Menetelmäosio jää siten melko lyhyeksi, ja kehyksiä tunnutaan määriteltävän pikemminkin tunnepohjalta. Varsinaisia kehysmääritelmiä ei välttämättä avata ollenkaan. Kehykset voivat näyttäytyä suhteellisen abstraktina ja hankalasti identifioitavana asiana, ja juuri siksi analyysia tehdessä tulisi välttää kokonaisvaltaisten ja massiivisten kehysten etsintää (Matthes ja Kohring 2008, 258, 264). Sen sijaan kannattaa keskittyä kokonaisuutta pienempiin asioihin, kuten kehysten eri osien määrittelyyn. Jos kehysten kriteerit jätetään määrittelemättä, on suuri vaara, että syntyy tutkijan toivomia kehyksiä eikä aidosti aineistosta nousevia mediakehyksiä (Matthes ja Kohring 2008, 260). Kehysanalyysissä liiallinen itsenäinen tulkinta nakertaa tulosten luotettavuutta ja paikkansapitävyyttä. (Gamson 1989, 158–159.)

Robert Entmanin (1993, 52–53) mukaan kehykset voivat ilmentyä neljässä eri viestintäprosessin kohdassa. Kehykset voivat ilmentyä viestin lähettäjässä, joka tekee valintoja omien uskomusjärjestelmiensä perusteella. Ne voi havaita tekstissä tarkastelemalla esimerkiksi sananvalintoja tai tietolähteitä. Myös vastaanottajalla on oma uskomusjärjestelmänsä, joihin tekstin kehykset joko sopivat tai eivät sovi. Jos tekstin pienikin yksityiskohta sopii vastaanottajan ajatusmaailmaan, se voi saada suuret mittasuhteet, vaikkei se olisikaan aiheen kannalta erityisen merkityksellinen. Kehykset voivat näkyä myös kulttuurissa. Kulttuuria voidaan ajatella kehyksien kokoelmana. Tällöin kehykset ovat ikään kuin yhteisesti hyväksytyjä tosiasioita. Näissä neljässä paikassa kehykset toimivat samalla tavalla korostaen joitain asioita ja jättäen toisia taka-alalle. Valintoja tekemällä toimittajat argumentoivat kulloisenkin ongelman syyn, arvioinnin ja ratkaisun puolesta. (em. 52–53.) Tässä tutkimuksessa keskityn siihen, miten kehykset ilmenevät teksteissä.

Kehystä ei tule sekoittaa artikkelin teemaan tai näkökulmaan. Yhdessä artikkelissa voi olla useampia kehyksiä, vaikka näkökulma olisikin hyvin rajattu. Entmanin mukaan yksittäisen kehyy-

sen tulisi koostua vain niistä elementeistä, joiden voidaan ajatella olevan informaatioprosessin kannalta merkityksellisiä, eli käytännössä mitkä elementit tukevat jotain tiettyä kehystä (Entman 1991, 8).

Entman selkeytti kehystyksen melko järjestymätöntä kenttää vuonna 1993 ja loi laajalti hyväksytyyn kehysanalyysityökalun tutkijoiden avuksi (Matthes ja Kohring 2008, 274). Entman (1993, 52) esittelee neljä kehystyksen toimintoa: ongelmien määrittelyn (*define problems*), syiden määrittelyn (*define causes*), moraalisten tuomioiden tekemisen (*make moral judgements*) ja korjaavien keinojen ehdottamisen (*suggest remedies*). Tämän jaottelun avulla mediasisällöistä on mahdollista löytää erilaisia kehyksiä. Nojaan omaa tutkimustani erityisesti tähän jaotteluun, ja selvennän vielä sen käyttöä myöhemmässä osiossa.

Jotta jaottelun mukaisia kehyksiä olisi mahdollista tunnistaa aineistosta, pitää kiinnittää huomiota eri asioihin. Usein uutiskehystyksen rakentumiseen vaikuttavat muun muassa metaforat, asiasanat, konseptit, symbolit ja visuaaliset elementit (Entman 1991, 7). Nämä yksittäiset asiat tukevat jonkin tietyn kehystyksen rakentumista.

Edellä mainitut valinnat voivat vaikuttaa esimerkiksi toimijuuden (*agency*) rakentumiseen (Entman 1991, 11–13). Henkilöistä, ihmisryhmistä tai valtioista voidaan helposti rakentaa tietynlaista kuvaa. On eri asia, esitetäänkö toimijat aktiivisina vai passiivisina tekijöinä. Entman (1991) vertailee tutkimuksessaan kahta suhteellisen lyhyen aikavälin sisällä tapahtunutta samankaltaista lentoturmaa. Ensimmäisessä Neuvostoliitto ampui alas alueelleen eksyneen matkustajakoneen vuonna 1983. Koneetta luultiin vihollisalukseksi. Toisessa Yhdysvallat ampui alas yhtä lailla vihollisalukseksi luullun matkustajakoneen vuonna 1988. Neuvostoliiton tapauksessa yhdysvaltalaismedia ihmetteli asiaa kannen otsikolla ”Why Moscow Did It”. Siten vastuu tapahtumista vieritettiin Neuvostoliitolle. Se luo kuvaa, että teko oli suunniteltu ja tarkoituksellinen. Yhdysvaltojen tapauksessa samainen media otsikoi juttua kannessaan ”Why It Happened”. Tällaisella otsikoinnilla Yhdysvallat ikään kuin vapautetaan vastuusta, koska ei esitetä aktiivista toimijaa, jota voisi syyttää. Tällöin vain pohditaan sitä, miksi vahinko sattui. Toimijuuden rakentamisella, oli se tietoista tai tiedostamatonta, media vaikuttaa vahvasti ihmisten mielipiteisiin tapahtumista. Uskon, että myös Amazonin sademetsien paloista kertovassa uutisoinnissa etsitään syyllisiä paloille ja sitä kautta rakennetaan toimijuutta. Siksi tarkastelen omassa analyysissänikin toimijuutta ja sitä kautta median valtaa kehystä tietynlaista kuvaa aiheesta.

3.4. Visuaalinen kehystäminen

Useimmissa kehysanalyysissä keskitytään pitkälti tekstiin, ja visuaalisten elementtien tarkastelu jää melko vaillinaiseksi. Jörg Matthes (2009) analysoi tutkimuksessaan viestinnän alan julkaisuja, joissa käsiteltiin kehysanalyysia vuosien 1990 ja 2005 välillä. Tutkimustuloksista selviää, että 83 prosentissa tutkimuksista visuaaliset elementit jätetään täysin huomiotta (Matthes 2009, 355).

Matthesin (2009, 350) mukaan visuaaliset elementit voivat useimmiten saada kolme roolia kehysanalyysissa. Hän nojaa päätelmissään aiempiin tutkimuksiin, ja niiden mukaan kehysanalyysissa useimmiten keskitytään pelkästään tekstiin ja unohdetaan kuvat (Matthes ja Kohring 2008), lasketaan kuvat osaksi kehystä (mm. Esser ja D'Angelo 2003) tai keskitytään lähinnä tekstiin, ja kuvia tulkitaan vain tarpeen mukaan (mm. Parmelee 2002).

Matthesin mukaan kehysanalyysia tekevillä ei ole tarpeeksi tietoa, miten visuaaliset elementit voitaisiin sisällyttää analyysiin. Tieto ja taito visuaalisen kehysanalyysin tekemisestä ei myöskään lisääny, jos sitä ei ikinä tehdä. Sen vuoksi olisi tärkeää, että kehysanalyysia tekevät tutkijat sisällyttäisivät visuaaliset elementit tutkimuksiinsa entistä useammin. (Matthes 2009, 360.) Tästä syystä halusin itsekkin sisällyttää visuaaliset elementit tutkimukseeni, vaikka tarkastelen niitä vain rajatusti. Käsitellen seuraavaksi vielä visuaalisten elementtien tärkeyttä esimerkkien kautta.

Entman (1991, 15–16) sisällytti edellisessä osiossa käsitelyyn lentoturmatutkimukseen tekstin analyysin lisäksi visuaalisten elementtien analysoinnin. Neuvostoliiton tapauksessa yhdysvaltalaismediat kuvittivat uutisointia runsaasti ja pikkutarkasti. Turman eri vaiheet ja reitti kuvattiin yksityiskohtaisesti grafiikoissa. Yhdysvaltojen aiheuttama onnettomuus taas sai huomattavasti vähemmän palstatilaa visuaalisille elementeille, jotka nekin olivat paljon suurpiirteisempiä kuin Neuvostoliiton onnettomuudessa. Esimerkiksi ensimmäisessä tapauksessa grafiikan lentokone visualisoidaan viimeisimpiä yksityiskohtia myöten, kun taas jälkimmäisessä lentokone esitetään yksinkertaisena lastenkirjakuvamaisena piirroksena. Tämä osoittaa sen, että visuaalisilla elementeillä voidaan kasvattaa aiheiden painoarvoa uutisoinnissa.

Elke Grittmann (2014) puolestaan on tutkinut paljon seurattua YK:n COP 15 -ilmastokokouksen aikaista uutisointia. Hän keskittyy nimenomaan uutisten visuaaliseen kehystykseen. Grittmann hyödyntää analyysissään Entmanin (1993) kehyksen toimintojen jaottelua. Sen avulla hän löysi aineistosta ongelman määrittelyjä, syiden esittämistä, korjausehdotuksia ja moraalisia tuomioita tekeviä visuaalisia kehyksiä.

Ongelmaa eli ilmastonmuutosta määritellään usein kuvilla katastrofeista ja uhkista, ilmastonmuutoksen vaikutuksista kärsivistä ihmisistä ja vaarassa olevasta, puhtaasta luonnosta. Yksi loppuun kulutettu esimerkki tästä on pienellä jäälautalla kärsivä jääkarhu. (Grittmann 2014, 138–142.)

Ilmastonmuutoksen syiksi puolestaan kehystetään energiantuotanto, liikenne, energian kulutus sekä karjan kasvatus ja ruoantuotanto. Useimmiten syitä esittävässä kuvissa tehtaiden savupiipuista nousee tummaa savua taivaalle tai suurkaupungeissa jumittaa valtava määrä autoja liikenneneruuhkissa. (Grittmann 2014, 142–143.) Ongelman ratkaisuksi kehystetään teknologia, uusiutuva energia ja jokapäiväiset ilmastoteot, kuten ympäristöystävällinen rakentaminen (em. 143–144). Samankaltaisiin tutkimustuloksiin pääsi Jarkko Kangas (2019), joka tarkasteli The Guardianin ilmastonmuutoskuvastoa.

Grittmannin (2014, 138) mukaan kuvan aiheet itsessään eivät välttämättä tee moraalisia arvosteluja. Sen sijaan moraalisia arvosteluja tehdään visuaalisin keinoin, kuten valon määrän tai yleisen tunnelman avulla. Esimerkiksi metsän hakkuita ja niiden haitallisuutta voidaan kuvata näyttämällä täystuho, jonka metsä on kohdannut. Grittmannin esimerkkikuvassa revitty ja poltettu metsä on kuvattu tummana ja synkkänä. Taivastakin varten on jätetty vain vähän tilaa kuvan yläreunaan, mikä luo painostavan ja kriittisen tunnelman. (em. 142.)

Ilmastonmuutosta hillitseviä asioita voidaan sen sijaan kuvata hyvinkin positiivisesti. Yhdessä Grittmannin (2014, 144) esimerkkikuvassa tuulimyllyt seisovat rauhallisen näköisinä merellä keskellä kirkasta päivää. Kuva luo automaattisesti ajatuksen, että ihminen ja luonto toimivat sopusoinnussa ilman sen suurempia ongelmia.

Grittmannin löytämät ilmastonmuutoksen visualisoinnit ovat monelle median kuluttajalle tuttuja. Samankaltaista kuvitusta esiintyy monissa artikkeleissa ja uutislähetyksissä, joissa ilmastonmuutosta käsitellään. Haluan tutkimuksessani tarkastella, tuottavatko Amazonin sademetsän palot toisenlaista ilmastonmuutoskuvastoa. Kuvia tutkiessani hyödynnän Entmanin ja

Grittmannin ajattelua visuaalisten elementtien tarkastelussa. Tarkastelen esimerkiksi sitä, miten uutisoinnin painoarvoa rakennetaan visualisoinnin kautta. Analysoin kuvia samalla tavalla kuin tekstiä eli Entmanin kehyksen toimintojen jaotteluun nojaten.

3.5. Oma kehysanalyysityökalu

Pro gradu -työssäni pyrin huomioimaan kehysanalyysia kohtaan aiemmin esitetyn kritiikin. Siksi haluankin tutkimuksessani määrittellä käyttämäni kehysanalyysimenetelmän mahdollisimman tarkasti. Rakennan menetelmäni tarkasti, jotta tutkimuksen voisi vaivattomasti toistaa esimerkiksi eri aineistolla myöhemmin. Siten se voi myös auttaa eteenpäin seuraavia tutkijoita, jotka haluavat hyödyntää kehysanalyysia.

Kuten Matthes ja Kohring (2008) määrittelevät, kehysanalyysin tulisi perustua yksittäisten kehuselementtien ja -muuttujien tarkasteluun eikä kokonaisvaltaisten ja abstraktien kehysten määrittelyyn. Perustan oman analyysinikin tälle, ja nojaan sen tekemisessä Matthesin ja Kohringin luonnostelevaan kehysanalyysityökaluun, jota käsittelen seuraavaksi.

Tässä tutkimuksessa määrittelen kehyksen elementit Entmanin kehyksen toimintojen jaottelun pohjalta, kuten Matthes ja Kohring tekivät omassa tutkimuksessaan. Tarkastelen siis ongelman määrittelyä, syiden tulkintaa, moraalisia tuomioita ja parannusehdotuksia (Entman 1993). Näitä voidaan Matthesin ja Kohringin (2008, 264) mukaan ikään kuin ajatella kehyksen peruselementteinä. Tällaiset peruselementit puolestaan sisältävät useita eri muuttujia. Kun muuttujia tarkastellaan lähemmin, voidaan havaita, että samantyyppiset muuttujat ryhmittyvät yhteen kategoriaan ja toisistaan vahvasti poikkeavat muuttujat eri kategorioihin. Toisin sanoen jokainen kategoria koostuu tietyistä muuttujista, jotka toimivat samalla kaavalla. Nämä kategoriat ovat mediakehyksiä. Ne muuttujat, jotka esiintyivät vain harvoin, eivät yllä kehyksiksi asti (Matthes ja Kohring 2008, 268).

Alustavan kartoittavan lukemisen lisäksi luin artikkelit tarkasti läpi neljä kertaa. Jokaisella lukukerralla pyrin löytämään muuttujia, jotka tukevat kutakin Entmanin määrittelemää kehyksen toimintoa eli kehyksen elementtiä. Muuttujia tutkimuksessani ovat jo aiemmin tässä pääluvussa käsittelemäni kehyksen ilmentymismuodot, kuten toimijuus, sekä erityisesti Entmanin mainitsemat metaforat, asiasanat, konseptit, symbolit ja visuaaliset elementit. Luokittelin

kaikki löytyneet muuttajat ja niiden ilmentymistavat siten, että jokainen oli vielä ensimmäisessä vaiheessa pääkategoriassa oman, Entmanin esittelemän toimintonsa alla. Tarkastelin samalla sekä tekstiä että visuaalisia elementtejä pääpainon kuitenkin ollessa tekstissä. Kun olin käynyt kaikki neljä toimintoa läpi, ryhdyin analysoimaan muuttujia tarkemmin ja lajittelemaan niitä samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien pohjalta omiin kategorioihinsa. Näin sain esiin aineistostani kehykset. Aineistoa analysoidessani pyrin samalla tarkastelemaan, mitkä kehykset ovat vallitsevia.

Aineistoa analysoidessani käsittelin kehyksiä samassa järjestyksessä kuin Entman esittelee ne. Aloitin ongelman määrittelyn kehyksellä, minkä jälkeen tarkastelin syiden tulkintaa, moraalisia tuomioita ja viimeisenä vielä parannusehdotuksia.

Analysoin tutkimusaineistoa julkaisujärjestyksessä tammikuusta 2019 aina joulukuun loppuun saakka. Tallensin artikkelit Word-tiedostoiksi, jotta pystyin siirtämään ne Atlas.ti-ohjelmaan, jota käytin analysoinnin apuna. Aineistosta etsin Atlas.ti:n avulla elementtien muuttujia niin teksteistä kuin visuaalisista elementeistä. Kun sain käytyä koko aineiston läpi tällä tavalla, ryhdyin ryhmittelemään muuttujia kehyksiksi.

4. AMAZONIN SADEMETSÄPALOUUTISOINNIN KEHYKSET

Tässä luvussa kerron analyysini tuloksista. Analysoin tutkimusaineistoani kehysanalyysin avulla. Pyrkimyksenäni oli löytää ne tavat, joilla Amazonin sademetsän paloja kehystetään ja sitä kautta vastata tutkimuskysymyksiini. Aluksi esittelen kehykset, jotka löysin tekstiaineistosta Entmanin (1993, 52) kehysten toimintoja avulla. Uutisoinnista löytyi yhteensä neljä kehystä: ilmastonmuutoksen, hallinnon, maankäytön ja länsimaiden kehykset. Koostin alla olevaan taulukkoon (ks. taulukko 1) ne muuttujat ja toiminnot, joista kehykset koostuvat.

	Ilmastonmuutoksen kehys	Hallinnon kehys	Maankäytön kehys	Länsimaiden kehys
Asiasanat	Ennätysrakkuut, hiili-nielu, ilmastonmuutos	Hallinto, maatalous	Karjankasvatus, viljely, teiden leviäminen	Kauppapolitiikka, ruoantuotanto, kuluttajien valinnat
Metaforat ja vertauskuvat	Maapallon keuhkot, kotimaiset vertailukohdat	Hallinto ympäristön vihollisena	Maatalous leviää neitseellisiin sademetsiin	Kauppapoliittiset uhkavaatimukset, asia myös kuluttajan lautasella
Toimijat	Tutkijat, ympäristöjärjestöjen edustajat	Presidentti, hallinto	Hallinto, tilalliset	Länsimaat, poliitikot, kuluttajat
Konsepti	Sademetsä häviää, mikä kiihdyttää ilmastonmuutosta	Sademetsä häviää, ja syyllisiksi esitetään Brasilian hallinto	Maataloutta pidetään syynä sademetsän häviämiseksi	Länsimaita kuvataan tilanteen ratkaisijoina, oli kyse sitten kauppapoliittisista keinoista tai kuluttajan valinnoista
Ongelman määrittely	Sademetsän hakkaaminen	Hallinto pitää maataloutta prioriteettina	Maataloutta pidetään prioriteettina	Brasilia ei välitä kansainvälisistä sopimuksista ja tavoitteista
Syiden määrittely	Metsän hävittämisen taustalla on maatalous	Talouden merkittävyys	Viljelystä ja karjankasvatuksesta saa elannon	Brasilia vastaa muiden maiden lihan ja soijan kysyntään
Moraalisten tuomioiden tekeminen	Hakkuita toistuvasti kuvaillaan laittomiksi	Presidentti, hallinto ja tilalliset kuvataan negatiivisesti	Uusien alueiden raivaaminen maataloudelle	Brasilia esitetään välinpitämättömänä, mutta länsimaiden omia toimia ei tarkastella kriittisesti
Korjaavien keinojen ehdottaminen	Metsäpinta-alan lisääminen	Alueiden satelliittivalvonta	Kestävä viljely	Kauppapoliittiset keinot, tukitoimet, kuluttajan valinnat

Taulukko 1: Amazonin sademetsäpalouutisoinnin kehykset Helsingin Sanomissa.

Seuraavissa alaluvuissa esittelen ensin kehukset ilmaantuvuuden mukaisessa järjestyksessä aloittaen vallitsevasta kehuksesta eli ilmastonmuutoksen kehuksesta. Tekstin kehysten käsittelyn jälkeen siirryn visuaalisten elementtien tarkasteluun. Viimeisenä tarkastelen kehystykseen vahvasti liittyvää ympäristöuutisoinnin huomiosykliä (Downs 1972).

4.1. Ilmastonmuutoksen kehys: Amazonin sademetsä maapallon hiilinieluna

Helsingin Sanomien Amazonin sademetsäpaloja koskevassa uutisoinnissa ongelmaa määritellään ennen kaikkea ilmastonmuutoksen kautta. Sitä kehystetään syy–seuraussuhteiden avulla. Aineistossa ongelmana näyttäytyvät hakkuut ja määrältään ennätyselliset palot, joiden seurauksena ilmastonmuutos kiihtyy.

Helsingin Sanomien palouutisoinnista käy ilmi, että Suomessa ja maailmalla suurimpana ongelmana palojen osalta pidetään ilmastonmuutoksen kiihtymistä. Amazonin sademetsän roolia ilmastonmuutoksessa käsitellään yli puolessa aineiston artikkeleista. Useimmiten niissä kuvaillaan, miten sademetsän polttaminen vapauttaa ilmakehään hiilidioksidia, mikä puolestaan vauhdittaa ilmastonmuutosta. Sademetsä esitetään toistuvasti maapallon hiilivarastona tai metaforisesti maailman keuhkoina. Dramatiikkaa ja aiheen tärkeyttä pyritään lisäämään kielellisin keinoin, kuten superlatiivein ja ylisanoin.

”Amazonin sademetsät muodostavat merkittävän osan koko maapallon hiilinieluista. Ne sitovat valtavan määrän hiilidioksidia, joka vapautuessaan lämmittää ilmastoa.” (HS 8.1.2019).

”Ilmaston kannalta tämä on katastrofi. Amazonin sademetsät ovat maailman keuhkot ja niiden tuhoutuminen vaikuttaa globaalisti.” (HS 3.10.2019)

Kuten todettu, aineistossa ilmastonmuutoksen kiihtymisen taustalla vaikuttavat sademetsän hakkaaminen ja polttaminen, eli ne ovat vahvasti osa ongelmaa. Hakkuiden ja palojen määriä luonnehditaan toistuvasti suuriksi ja ennätysellisiksi. Aineiston alkupään artikkeleissa kerrotaan, kuinka hakkuu- ja palomäärät ovat kääntyneet nousuun. Elokuussa palojen uutisoidaan jatkuvasti kiihtyvän. Tämän lisäksi hakkuista tehdään toistuvia moraalisia tuomioita, koska lukuisissa artikkeleissa niitä kuvaillaan laittomiksi.

Helsingin Sanomissa palojen suurta määrää havainnollistetaan sanallisten kuvailujen lisäksi numeroin. Artikkeleissa esimerkiksi kerrotaan kuinka monella prosentilla palot ovat kasvaneet

aiempiin vuosiin verrattuna tai miten monta uutta paloa arvioidaan syttyneen. Lukujen avulla tehdään myös useita vertauksia suomalaisille tuttuihin asioihin, millä saadaan konkretisoitua asiaa kotimaiselle yleisölle, kuten seuraava, otsikkoon nostettu esimerkki osoittaa.

”Sademetsää häviää yhä kiihtyvällä tahdilla: pelkästään elokuussa menetettiin Ahvenanmaan verran” (HS 8.9.2019)

Helsingin Sanomien artikkeleissa datan lähteinä käytetään useimmiten brasilialaista avaruustutkimuslaitos Inpeä ja sen satelliittitietoja. Esimerkiksi yhdessä artikkelissa (HS 3.8.2019) satelliittitiedot ”paljastavat” sademetsän tuhon. Samassa jutussa Inpen potkut saanut, tilanteen vakavuudesta huolestunut johtaja päästetään ääneen. Brasilian hallinto puolestaan esitetään roistona, joka vaikeuttaa hyvää tahtovien toimintaa. Kun ongelmaa määritellään, samankaltainen asetelma toistuu monissa artikkeleissa. Usein arviotaan ja mielipiteitään pääsevät esittämään juuri tutkijat ja ympäristöjärjestöjen edustajat, ja presidentti ja muu hallinto kehystetään automaattisesti pahaksi.

Ongelmaa kehystetään niin vahvasti ilmastonmuutoksen kautta, ettei muille näkökulmille juurikaan anneta tilaa. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden häviäminen nostetaan esiin vain muutamissa artikkeleissa. Niissä kuvaillaan, kuinka palot uhkaavat sademetsän ainutlaatuista luontoa. Muutamaan otteeseen ongelmaa kehystetään myös alkuperäisasukkaiden näkökulmasta, mutta niin harvoin, ettei se muodostu kehykseksi saakka. Näiden lisäksi ongelmaa tarkastellaan toisinaan muistakin näkökulmista, mutta havainnot jäävät vain yksittäisiksi huomioiksi. Siten Helsingin Sanomissa ongelman keskiöön nostetaan ilmastonmuutos, jota metsäkato kiihdyttää. Ilmastonmuutoksen kehys onkin aineiston vallitseva kehys, sillä se esiintyy kaikista kehyksistä useimmiten sekä suurimmassa osassa artikkeleista.

Myös ratkaisujen esittäminen ilmastonmuutoksen kehyksessä jää huomattavan vähäiseksi. Muutamissa artikkeleissa ratkaisuksi esitetään metsäpinta-alan lisäämistä. Esimerkiksi tammi-kuussa (HS 8.1.2019) todetaan, että ”maailman metsäpinta-alaa pitäisi kasvattaa Euroopan pinta-alan verran, jotta ilmaston lämpeneminen saataisiin rajattua 1,5 asteeseen”. Elokuussa (HS 26.8.2019) kerrotaan, että G7-maat sopivat tukevuansa metsänviljelyä Amazonin alueella, mutta mitään muita konkreettisia keinoja ei esitellä.

4.2. Hallinnon kehys: presidentti ja hallinto pääsyyllisiä metsäkattoon

Hallinnon kehys on toiseksi yleisin kehys Helsingin Sanomien uutisoinnissa. Siinä painottuu erityisesti syiden määrittely ja syyllisten etsiminen. Ylivoimaisesti useimmiten sademetsän tuhoutumisen syyksi kehystetään Brasilian presidentti Jair Bolsonaro. Monissa artikkeleissa presidenttiä luonnehditaan ympäristön ja ilmaston viholliseksi ja häntä kuvaillaan negatiiviseen sävyyn. Presidentin lisäksi vastuuta metsäkadosta vyörytetään muulle hallinnolle, kuten ministereille ja viranhaltijoille. Heitä kuitenkin kehystetään syyllisiksi huomattavasti harvemmin kuin presidentti Bolsonaroa. Hallinnon kehys esiintyy lähes yhtä usein kuin edellä käsitelty ilmastonmuutoksen kehys.

Hallinnon kehyksessä huomaa selvimmin aktiivisen tekijän merkityksen. Se on yksi tärkeimmistä muuttujista, joista kehys koostuu. Monessa artikkelissa presidentti Bolsonaro kuvataan aktiivisena tekijänä, jonka teot ja päätökset ovat haitaksi Amazonin sademetsälle. Helsingin Sanomien (8.1.2019) artikkelin mukaan presidentti on esimerkiksi tehnyt selväksi, että maatalous on metsien suojelua tärkeämpää. Bolsonaron kerrotaan jopa uhanneen suojelualueita ja intiaanien alueita (HS 16.6.2019a). Huomionarvoista on se, ettei viljelijöitä ja metsureita samalla tavalla kuvailla aktiivisina tekijöinä ja sitä kautta syyllisinä. Monissa artikkeleissa vastuu ongelmista vieritetään presidentille, jonka toimet pahentavat tilannetta.

”Yhteenotot alkuperäiskansojen ja laittomasti toimivien metsureiden ja kaivostyöläisten välillä ovat kiihtyneet sen jälkeen, kun Bolsonaro kertoi avaavansa suojellut alkuperäiskansojen maat taloudelliseen käyttöön.” (HS 18.11.2019)

Vaikka metsureita ja tilallisia ei suoraan kehystetä syyllisiksi, heitä usein kuvaillaan hyvin kielteisesti. Suurtilalliset esitetään häikäilemättöminä ja uhkaavina hahmoina, joiden vastustamisella voi olla vakavia seurauksia.

”Vuonna 2013 kaksi suurtilallista tuomittiin Parán osavaltiossa sademetsiä puolustaneen 73-vuotiaan naisen murhasta. Tarvittiin neljä oikeudenkäyntiä ennen kuin syylliset saatiin vankilaan.” (HS 16.6.2019a)

Toisinaan Bolsonaroa syyllisyyttä kehystetään hyvinkin räikeästi: ”Bolsonaro puhuu, metsä palaa.” (HS 15.9.2019) Virke on kolumnista, jonka Helsingin Sanomien talouden ja politiikan toimituksen esihenkilö on kirjoittanut. Presidentti Bolsonaroa arvotetaan samankaltaisilla ilmaisuilla useissa eri artikkeleissa.

Presidentti Bolsonarosta rakennetaan syyllistä myös yksittäisillä sananvalinnoilla, kuvailuilla ja metaforilla. Bolsonaroa kuvaillaan esimerkiksi ilmastoskeptikoksi ja ympäristön viholliseksi, joka tuhoaa sademetsää välittämättä seurauksista. Yhdessä artikkelissa (HS 25.8.2019a) kerrotaan pelkästään presidentistä ja hänen näkemyksistään. Jutussa Bolsonarosta kerrotaan lähinnä kielteisiä asioita. Bolsonaroa kutsutaan käytöksensä perusteella muun muassa ”tropiikin Trumpiksi”, mikä on ilmeisen kielteiseksi tarkoitettu lausahdus. Vertailu muihin johtajiin jatkuu koko jutun läpi. Esimerkillä Rooman keisari Nerosta korostetaan Bolsonaroa tarkoituksen mukaista sademetsän tuhoamista.

””Nyt minä olen Nero, ja sytytän Amazonin tuleen”, Bolsonaro irvaili kuluneella viikolla uutistoimisto Reutersin mukaan.

NERO oli Rooman keisari, jonka väitetään soittaneen viulua, kun Rooma vuonna 64 paloi. Hänen huhuttiin jopa järjestäneen tuhoisan palon.” (HS 25.8.2019a)

Kun artikkeleissa kirjoitetaan hallinnosta, syyllisen roolin saavat usein hallitus, yksittäiset ministrit tai viranhaltijat. Artikkeleissa ei niinkään kerrota konkreettisista päätöksistä, joita hallitus olisi tehnyt sademetsän suhteen. Sen sijaan esimerkiksi kuvaillaan, miten se väheksyy sademetsän tuhoja (HS 3.8.2019), hankaloittaa sen suojelua (HS 3.8.2019) tai jopa kannustaa metsän turmelemiseen (HS 31.8.2019). Yksittäiset hallinnon jäsenet pääsevät usein ääneen kommentoimalla asiaa edellä mainituista näkökulmista. Esimerkiksi elokuussa (HS 27.8.2019) Brasilian presidentin henkilöstöpäällikkö Onyx Lorenzoni hylkäsi G7-maiden tarjoaman sammutusavun.

Ratkaisujen esittäminen tässäkin kehyksessä jää hyvin vähäiseksi. Ainoa ratkaisuehdotus, jota muutamassa artikkelissa käsitellään, on satelliittivalvonnan lisääminen. Nykypäivänä satelliittien avulla olisi mahdollista puuttua hakkuisiin hyvinkin nopeasti, mutta hallinto on ollut haluton tekemään mitään asian eteen (HS 8.1.2019).

4.3. Maankäytön kehys: maatalous tärkeämpää kuin sademetsien suojele

Helsingin Sanomissa sademetsän häviämisen syyksi kehystetään myös maankäyttö. Maankäytön kehyksessä suurimpina ongelmina nähdään karjankasvatus ja viljely, mutta syyksi esitetään myös kaivostoiminta ja tieverkostojen leviäminen. Helsingin Sanomien artikkeleissa kuvataan, kuinka Brasiliassa maataloutta pidetään tärkeämpänä kuin Amazonin sademetsän suojele. Se liitetään elinkeinoon, koska ”pellolta tai laitumelta saa palkan, metsästä ei” (HS 16.6.2019a). Samalla se kietoutuu vahvasti hallinnon kehukseen, koska Helsingin Sanomat esittää maatalouden suurena ongelmana ja presidentti Bolsonaroa puolestaan syynä sen leviämiseen. Artikkeleissa tämä näkyy muun muassa siten, että toisinaan maatalous ja hallinto sidotaan hyvinkin vahvasti toisiinsa, esimerkiksi tuomalla molemmat näkökulmat jopa samaan virkkeeseen. Vaikka ne ovatkin monesti limittäin, niitä ei esitetä täysin toisistaan riippuvaisiksi ongelmiksi.

Helsingin Sanomissa monen jutun kärkeen on nostettu metsän hakkaaminen. Kun artikkeleissa ryhdytään avaamaan hakkuiden taustoja, yleisimmäksi syyksi nostetaan maatalous. Jutuissa metsäkatoa kehystetään ennen kaikkea karjankasvatuksen kautta.

”Tuli vapauttaa metsämaata karjan laitumiksi, ja jotta laidunta saataisiin lisää, lihantuottajat saattavat Teivaisen mukaan hyvinkin maksaa sademetsän polttajille.”
(HS 23.8.2019d)

Yksittäisiä karjankasvattajia ei maatalouden yhteydessä juurikaan kehystetä syyllisiksi. Sen sijaan syyksi esitetään karjankasvatusta kokonaisuutena. Artikkeleissa esimerkiksi kuvaillaan, miten ”laitumet syövät sademetsää tieltään” (HS 16.6.2019a) tai miten ”Amazoniaa tuhoetaan koko ajan muun muassa lihantuotannon takia” (HS 6.9.2019). Näissä esimerkeissä maatalouden roolia korostetaan esittämällä laitumet toimijoina ja käyttämällä passiivia, joten yksittäiset tilalliset eivät esiinny syyllisinä. Alla olevassa lainauksessa syylliseksi kehystetään jopa nauta itse. Siinä sananvalinnoilla nauta ja sitä myötä koko karjankasvatus esitetään erittäin kielteisessä valossa.

””Möööööööööö!” Ilma värisee, kun vaalea nauta mylväisee lähietäisyydeltä. Eläin jää tuijottamaan mykkänä kohti, eikä katsetta voi sanoa ainakaan vieraanvaraiseksi.

Suurin syyllinen Amazonian metsäkatoon on löytynyt, ja se katsoo ihmistä suoraan silmiin Parán osavaltiossa Pohjois-Brasiliassa.” (HS 16.6.2019a)

Viljelyä kehystetään ongelman syyksi lähes yhtä usein kuin karjankasvatusta. Se esiintyy usein karjankasvatuksen yhteydessä. Yli puolessa aineiston artikkeleista kerrotaan, kuinka metsää raivataan pelloiksi tai karjan laitumiksi. Monesti asian vakavuutta korostetaan tuomitsemalla viljely, joka tuhoaa ainutlaatuista ympäristöä.

”Amazonian alueella leviävät myös valtavat soijapellot, vaikka nykyään ne perustetaan useammin entisille karjalaitumille kuin neitseelliseen sademetsään. Myös arvokasta cerrado-savannia hävitetään soijapeltojen tieltä.” (HS, 16.6.2019b)

Maatalouden lisäksi kaivostoiminta ja teiden leviäminen kuvataan metsäkadon syyksi. Näitä tosin kehystetään ongelmaksi huomattavasti harvemmin kuin karjankasvatusta ja viljelyä. Aineistossa kaivostoiminta näytetään uhkana niin sademetsälle itselleen (HS 8.1.2019) kuin siellä asuville alkuperäiskansoille (HS 18.11.2019). Teiden leviäminen esitetään yhtenä syynä metsän häviämiseksi muun muassa ilmastokirjeenvaihtajan pitkässä reportaasissa (HS 16.6.2019a). Siinä se liitetään vahvasti kaikkiin edellä käsiteltyihin syihin.

”Teiden mukana tulevat laittomat kullankaivajat, karjankasvattajat ja muut elannon etsijät. Tie, etenkin päällystetty tie, jaksaa kantaa kaivoskoneita ja tukkirekkoja. Asutus leviää, metsäkatko leviää.” (HS 16.6.2019a)

Maankäytön kehyksessä varsinaisia ratkaisuja esitetään vain kahdessa artikkelissa: ilmastokirjeenvaihtajan erikoisartikkelissa Amazonin sademetsästä (HS 16.6.2019a) sekä siihen liittyvässä blogitekstissä (16.6.2019b). Jutut julkaistiin kesäkuussa, jolloin ongelman laajuus ei vielä ollut suuren yleisön tiedossa. Jutuissa ratkaisuksi nostetaan viljelyn ja karjankasvatuksen harjoittaminen kestäväällä tavalla, jossa sademetsää ei tarvitse kaataa. Peltometsäviljelyssä esimerkiksi kaakaota voi kasvattaa sademetsän seassa.

4.4. Länsimaiden kehys: kauppapolitiikka ja kuluttajan vaikuttamiskeinot

Edellisissä kehyksissä ratkaisuja tilanteeseen esitettiin vain harvakseltaan. Viimeisessä löytämässäni kehyksessä eli länsimaiden kehyksessä korjaavia keinoja taas esitetään runsaasti. Hel-

singin Sanomissa erilaisia keinoja kehystetään ennen kaikkea länsimaiden näkökulmasta. Ratkaisujen etsiminen tilanteeseen alkaa korostua elokuun loppupuolella, kun ongelma on tiedostettu ympäri maailmaa ja syitä siihen on pohdittu.

Useimmin esiintyvä ratkaisu on kauppapolitiikka, joka nostetaan monessa artikkelissa jutun otsikkoon tai muuten aivan kärkeen. Kauppapolitiikan yleisimpänä keinona esitellään EU:n ja Etelä-Amerikan maiden välinen Mercosur-vapaakauppasopimus, josta neuvoteltiin ja tehtiin alustavia päätöksiä vuonna 2019. Helsingin Sanomissa Amazonin sademetsän palot esitetään uhkana, joka voisi jopa vaarantaa koko sopimuksen. Näkemyksiään asiasta pääsevät kertomaan monet vaikutusvaltaiset politiikan henkilöt, kuten Donald Tusk Eurooppa-neuvoston puheenjohtajana sekä Jyrki Katainen EU-komission varapuheenjohtajana. Jutuissa monet poliitikot painottavat, että sopimus parantaa EU:n mahdollisuuksia puuttua sademetsän hävittämiseen. Sopimusta käsitellään siten potentiaalisena työkaluna.

”Mercosur tulee olemaan yksi väline Brasilian sitouttamiseksi kansainväliseen yhteistyöhön. Se tarjoaa tiiviimmän juridisen kehyksen puuttua myös ympäristörikkisiin”, Skinnari sanoi HS:lle. (HS 23.8.2019b)

Toisena kauppapolitiikan keinona artikkeleissa ehdotetaan erilaisia pakotteita. Esimerkiksi valtiovarainministeri Mika Lintilä sanoo, että EU:n tulisi selvittää, voiko brasilialaisen naudanlihan tuonnin kieltää kokonaan (HS 23.8.2019c). Helsingin Sanomissa myös penätään ruuantuottajien ja kauppaketjujen vastuuta asiassa. Esimerkiksi yhdessä artikkelissa selvitetään, onko Suomessa toimivilla kauppaketjuilla brasilialaista lihaa myynnissä (HS 23.8.2019c). Samassa yhteydessä jälleen ääneen päästetään poliitikko. Jutun yhteyteen on upotettu entisen kansanedustajan Oras Tynkkysen twiitti, jossa hän kysyy suomalaisilta kauppaketjuilta, milloin ne aikovat lopettaa brasilialaisen lihan myynnin. Tässä kohtaa #PrayForAmazonia on vaihtunut #ActForAmazonia-vaatimukseksi.

Toisinaan ratkaisuna esitetään tukitoimet Brasilialle. Näitä ovat muun muassa G7-maiden lähettämät sammutuslentokoneet (HS 26.8.2019). Tukitoimet saavat kuitenkin huomattavasti vähemmän palstatilaa kuin esimerkiksi kauppapoliittiset keinot.

Vaikka kauppapolitiikka nähdään Helsingin Sanomissa ensisijaisena ratkaisuna, artikkeleissa esitetään myös muita keinoja, joilla länsimaat voisivat yrittää vaikuttaa. Jutuissa muun muassa

vedotaan kotimaisiin kuluttajiin. Alla olevassa esimerkissä kerrotaan metaforisesti, että suomalaisten valinnat automaattisesti vaikuttavat sademetsän tilaan.

”Koska sademetsää poltetaan karjalaituminen ja viljelmien tieltä, asia on suoraan suomalaistenkin kuluttajien lautasella, Kähö vetää keskustelua kohti kotimaata.”
(HS 7.9.2019)

Yhdessä Helsingin Sanomien (16.6.2019b) jutussa kysytään jo otsikossa, mitä suomalaisen pitäisi tehdä ja olla tekemättä, ettei Amazonian metsäkato pahenisi. Ratkaisuna kerrotaan muun muassa se, ettei brasilialaisen naudanlihan kysyntää ainakaan pitäisi edistää. Sen sijaan kannattaa ostaa tuotteita, joita voi kasvattaa sademetsän seassa.

Kuten huomataan, välinpitämättömänä esitetyn Brasilian keinot puuttua tilanteeseen jäävät aineistossa hyvin vähäisiksi ja ratkaisuja kehystetään länsimaiden näkökulmasta. Ratkaisijan rooli annetaan länsimaille lähes kriitikittömästi, vaikka niiden omia toimia olisi myös syytä tarkastella. Teollisuusmaiden hankkeita kyseenalaistetaan vain yhdessä artikkelissa. Kyseessä on ilmastokirjeenvaihtajan erikoisartikkeli (HS 16.6.2019b), jossa kerrotaan kanadalaisen Belo Sun -yhtiön Amazonin sademetsään sijoittuvista kaivossuunnitelmista. Jutussa kuvaillaan, kuinka sademetsään jäisi louhinnan jäljiltä valtava määrä myrkyllistä maata. Kanadalaisyhtiön toimintaa ei enää myöhemmissä artikkeleissa nosteta esiin, vaikka se voisi hyvin olla osa ratkaisua.

4.5. Visuaalinen kehystäminen

Vuonna 2019 Helsingin Sanomat kuvitti Amazonin sademetsän paloja käsitteleviä juttuja runsaasti. Muutamia poikkeuksia (esimerkiksi mielipidekirjoitukset) lukuun ottamatta kaikissa artikkeleissa oli visuaalisia elementtejä. Juttuja visualisoitiin kuvilla, videoilla ja graafeilla. Lukuihin artikkeleihin oli lisätty jopa kaikki edellä mainitut elementit. Yleensä yhdessä artikkelissa oli useita kuvia. Juttujen graafit olivat pikkutarkkoja, ja joissakin artikkeleissa graafejakin saattoi olla enemmän kuin yksi.

Ensimmäisen puolen vuoden aikana julkaistujen juttujen kuvitus on suhteellisen neutraalia. Kuvissa näytetään, miten Amazonin sademetsä on tuhoutunut tai tuhoutuu parhaillaan, mutta ne eivät ole kovin dramaattisia. Kuvissa esimerkiksi nähdään, miten sademetsän keskeltä on raivattu pieni läntti, mutta siitä huolimatta metsä jatkuu silmäkantamattomiin (HS 8.1.2019).

Elokuussa, kun aihe saa aiempaa enemmän näkyvyyttä, visuaaliset elementit alkavat muuttua aiempaa voimakkaammiksi. Tuolloin kuvissa alkaa näkyä metsää nieleviä liekkejä, sankkaa savua ja tummia sävyjä (HS 23.8.2019d). Voimakkaimmillaan ja runsaimmillaan visuaaliset elementit ovat elokuun loppupuolella, kun sademetsässä riehuvia paloja näytetään lukuisissa kuvissa ja videoissa. Samalla poliitikkojen kuvat alkavat yleistyä, kun tilanteeseen koitetaan löytää ratkaisua ja heitä haastatellaan aiheesta. Elo- ja syyskuun vaihteessa kuvastossa alkaa näkyä palanutta ja hiiltynyttä metsää, vaikka kuvissa näytetään edelleen palavaa metsää ja poliitikkoja. Loppuvuoden uutisoinnissa kuvitus jatkuu suhteellisen samanlaisena, muttei enää yhtä voimakkaana kuin elokuussa. Kuvituksen määrä myös vähenee loppuvuotta kohden.

Aineistossa visuaalisuus noudattelee jonkin verran tekstin kehyksiä, jotka pohjautuvat Entmanin (1993, 52) kehyksen toimintoihin. Tässä kohtaa olenkin kiinnostunut ainoastaan visuaalisten elementtien toimintojen analysoimisesta, sillä tarkastelen niitä suhteessa tekstiin. Samalla tutkin sitä, mitä tekstiaineiston kehyksiä kuvat, videot ja graafit tukevat. Aineistoni vallitsevin visuaalinen toiminto liittyy ongelman määrittelyyn, joten aloitan siitä.

Kuten tekstissä, visuaalisissa elementeissä ongelmaksi kehystetään Amazonin sademetsäpaloit. Kuvissa ei kuitenkaan samalla tavalla visualisoida ilmastonmuutoksen uhkaa. Ongelmaksi pelkistetäänkin sademetsän tuhoutuminen. Tämä tapahtuu ennen kaikkea kuvien tunnelman ja sisällön avulla. Pitkin vuotta 2019 kuvissa näytetään sademetsän kohtaamia tuhoja. Elokuussa visualisointi muuttuu voimakkaammaksi, ja kuvissa on paljon synkkiä, savun valtaamia maisemia, joissa on ahdas rajausta ja tummat värit (HS 22.8.2019). Aivan elokuun lopussa rajua liekkikuvasto on jo liitetty useimpien juttujen yhteyteen. Kuvissa ja videoissa näkyy, miten palot riehuvat, liekit nuolevat metsää ja jopa aurinko peittyy sankan savun taakse (HS 27.8.2019).

Helsingin Sanomien visualisoinneissa metsäkadon syyksi kehystetään maatalous. Monissa kuvissa näytetään hakattua metsää, viljelmiä tai karjaa, ja usein ne esitetään metsäkadon syyksi kuvatekstin avulla, kuten seuraava esimerkki osoittaa. Eräessä alkukesästä julkaistussa jutussa (HS 5.6.2019) näytetään moottorisahan taakse piiloon jäävä metsuri, joka kävelee sademetsässä. Kuvatekstissä ei tuoda ilmi metsurin henkilöllisyyttä tai aikomuksia. Sen sijaan siinä todetaan, että ”Amazonin sademetsää hakataan Brasiliassa lihakarjan laidunmaaksi ja rehusojapelloiksi”. Näin syyt liitetään maatalouteen yleisellä tasolla, eikä esimerkiksi yksittäisiin metsureihin tai viljelijöihin, kuten myös tekstissä tehdään. Alkusyöksyllä julkaistussa kuvassa (HS 8.9.2019) puolestaan näytetään savuavaa ja mustaksi hiiltynyttä metsää. Jälleen kuvatekstissä

syiksi esitetään maatalous: ”Maanviljelysmaaksi raivattavan viidakon jätteitä metsäpalon jälkeen Rondonian osavaltiossa maanantaina.” Pelkillä kuvilla ei juurikaan osoiteta syitä sademetsän häviämislle, mutta edellä mainitun kaltaista kuvatekstien avulla tehtävää kehystystä esiintyy läpi koko aineiston.

Moraalisia tuomioita tehdään kuvituksessa tunnelmalla, kuten Elke Grittmann (2014, 138) esittää. Tulkintani mukaan aineistossa kuvien valinnoilla tuomitaan ennen kaikkea sademetsän hakkaaminen ja polttaminen. Se tehdään näyttämällä palavaa metsää suuressa osassa kuvista. Kuvat ovat usein tummasävyisiä ja ahtaasti rajattuja. Toisinaan ne ovat lähes mustavalkoisia, jolloin sademetsä näyttää elottomalta (HS 29.8.2019d). Moraalisia tuomioita ei juurikaan tehdä aineistossa olevien henkilökuvien kautta, koska useimmiten ne ovat neutraaleja. Tässä yhteydessä tarkoitan neutraalilla sitä, että kuvattujen henkilöiden ilmeet ovat melko tavallisia. Kuvissa henkilöt eivät usein myöskään tee mitään, mikä liittyisi juuri Amazonin sademetsän tuhoutumiseen. Tämä selittynee osittain sillä, että monet juttuihin liitetyt henkilökuvat ovat arkistokuvia, ja siten ne on alun perin otettu jostain muuta aiheita varten. Useissa kuvissa kerrotaan alkuperäinen kuvausajankohta ja -paikka. Uutistyössä arkistokuvia käytetään laajasti, kun tarvitaan nopeasti kuva haastateltavasta tai jutun aiheena olevasta henkilöstä.

Amazonin sademetsän palouutisointiin liitetyt henkilökuvat ovat useimmiten poliitikoista, kuten Brasilian presidentti Jair Bolsonaroa. Vaikka poliitikkokuvien sisällöllä ei juurikaan tehdä moraalisia tuomioita, jo Bolsonaroa esittävien kuvien runsas määrä tukee presidentin kehystämistä syylliseksi. Päätös siitä, että kuviin halutaan nostaa juuri Bolsonaro, on aiheen kehystämistä tietystä näkökulmasta. Bolsonaroa lisäksi jutuissa on paljon kuvia länsimaalaisista poliitikoista. Nämä kuvat on yleensä liitetty ratkaisu-uutisointiin. Uutisissa kuvien poliitikot kommentoivat metsäpaloja ja ehdottavat ratkaisuja, mutta itse henkilökuvilla tehdään hyvin vähän moraalisia tuomioita. Toisinaan kuvissa esiintyy myös huolestuneita paikallisia tai tutkijoita, joita on haastateltu sademetsän tilasta. Niissä heidät esitetään joko neutraalisti tai positiivisessa valossa esimerkiksi kuvaamalla heidät hymyilevinä persoonina vehreän metsän keskellä (16.6.2019b).

Korjaavien keinojen kehystäminen visuaalisesti jää käytännössä olemattomaksi. Ratkaisuja esitetään visuaalisesti kahdessa artikkelissa ja niissäkin vain muutamissa kuvissa (HS 16.6.2019a; HS 16.6.2019b). Tällöin ratkaisuna esitetään kestävä viljely. Harmonisissa kuvissa

näytetään esimerkiksi kasveja, joita voi viljellä sademetsässä kestävästi tai tuotteita, joita niistä voidaan valmistaa (HS 16.6.2019a; HS 16.6.2019b). Koska ratkaisuja esitetään visuaalisesti vain kahdessa artikkelissa, ei tässä yhteydessä voida puhua niiden visuaalisesta kehystämisestä.

Vaikka Helsingin Sanomien kuvitus Amazonin sademetsän paloista muuttuu vuoden 2019 aikana jonkin verran, kuvat silti tuottavat ja tukevat vahvemmin joitakin kehysten toimintoja, kuten ongelman määrittelyä ja syiden kehystämistä. Dramaattisilla kuvilla Helsingin Sanomat tekee selväksi, että tuho kohdistuu Amazonin sademetsään. Visuaalisissa elementeissä sho-keeraavuus tuntuu olevan itseisarvo, minkä kustannuksella esimerkiksi ratkaisujen visuaalinen esittely jää huomattavan vähäiseksi. Tämä on tyypillistä ilmastonmuutoskuvitukselle. Kuvilla ei myöskään pyritä tekemään selväksi, mitä sademetsän tuhoutuminen ja sitä kautta ilmastomuutoksen kiihtyminen tarkoittaa ihmiselle. Ainoina konkreettisina vaikutuksina esitellään senhetkisiä tapahtumia, kuten savun takia pimentynyttä São Pauloa (HS 21.8.2019) tai satunnaisia alkuperäisasukkaita, joiden maita on vallattu viljelyä varten. Kuvitus ei siten tekstin tavoin näytä Amazonin sademetsäpaloja ihmiskuntaa uhkaavana ilmastonmuutosongelmana, vaan pelkistää aiheen luonnonkatastrofiksi.

4.6. Ympäristöuutisoinnin huomiosykli

Tässä kappaleessa käsittelen kehystämistä vielä Anthony Downsin (1972) ympäristöuutisoinnin huomiosykli-teorian avulla. Analysoin Helsingin Sanomien palouutisoinnin kehitystä vuonna 2019, ja tarkastelin etenkin muutosta julkaistujen artikkeleiden määrässä ja aiheessa. Sisällytin Downsin huomiosykli-teorian tutkimukseen, koska aiheen saama huomio ja uutisoinnin laajuus liittyvät olennaisesti kehystykseen. Yleensä paljon kiinnostusta herättävistä aiheista pyritään tekemään jatkojuttuja ja tuottamaan lisää tietoa, mikä oli huomattavissa myös Amazonin sademetsän paloja koskevassa uutisoinnissa.

Kokosin alla olevaan kaavioon (ks. kaavio 3) tutkimusaineistooni sisältyvät jutut julkaisu-kuukauden perusteella. Kuten kaaviosta voi nähdä, juttuja julkaistiin eniten elokuussa, jolloin aihe nousi vahvasti pinnalle ympäri maailmaa. Alkuvuodesta juttuja ei puolestaan julkaistu juuri lainkaan. Sen sijaan elokuun julkaisupiikin jälkeen artikkeleita ilmestyi enemmän kuin ennen aiheen saamaa huomiota. Havaintoni tukevat Downsin teoriaa siinä, että kerran julkisuuteen päästyään uutisointi ei enää palaa samalle tasolle kuin ennen sitä.

Kaavio 3: Helsingin Sanomissa vuonna 2019 julkaistut Amazonin sademetsäpaloja käsittelevät artikkelit.

Analyysini perustella alkuvuoden uutisointia hallitsee ennen kaikkea ongelman määrittely. Tässä yhteydessä puhun erityisesti tekstistä, koska uutisaiheita ja näkökulmia yleensä hahmotetaan sen kautta. Alkuvuoden uutisointi sijoittuu Downsien (1972, 39) esittämään aikaan ennen ongelmaa, jolloin myös sitä määrittävä ilmastonmuutoksen kehys esiintyy usein. Tällöin Amazonin sademetsän tuhoutumisesta uutisoidaan, mutta suuri yleisö ei ole vielä tiedostanut ongelman vakavuutta. Aihetta koskeissa artikkeleissa kerrotaan rutiininomaisesti, kuinka paljon sademetsää häviää tai minkä takia se tuhoutuu. Myös syyllisiä pyritään löytämään, joten hallinnon kehys on läsnä jo vuoden ensimmäisestä uutisesta lähtien. Alkuvuoden uutisoinnissa maankäytön kehys on läsnä, mutta se jää ilmastonmuutoksen kehysten varjoon.

Vasta São Paulon pimentyminen 21. elokuuta ja ympäri maailmaa levinneet kuvat käynnistävät toisen vaiheen eli ongelman ilmentymisen ja euforinen innostuksen (Downs 1972, 39). Tällöin iso osa kansalaisista tiedostaa ongelman. Sosiaalisessa mediassa monet pohtivat, miksi perinteiset mediat eivät uutisoi käynnissä olevasta kriisistä. Pian kansalaiset ja useat poliitikot alkavat vaatia ratkaisua siihen. Kuten yllä olevasta taulukosta näkee, uutisointi sademetsän paloista lisääntyy elokuussa huomattavasti. Tällöin uutisoinnissa siirrytään ongelman määrittelystä ratkaisujen etsimiseen. Ääneen pääsevät poliitikot, jotka esittävät erilaisia, useimmiten kaupapoliittisia, ratkaisuja. Ratkaisuiksi kehystetään muun muassa tuontikielto brasilialaiselle naudanlihalle ja sammutuslentokoneiden lähettäminen Amazonin sademetsään. Ratkaisujen etsiminen on kiivaimmillaan elokuussa, jolloin julkaistaan myös kansalaisten lähettämiä

mielipidekirjoituksia aiheesta. Voidaan siis olettaa, että yleisö on erittäin kiinnostunut aiheesta. Ongelman ilmentymisen jälkeen maankäytön kehys vahvistuu ja länsimaiden kehys alkaa ilmentyä.

Elo–syyskuun vaihteessa sykli siirtyi kohti seuraavaa vaihetta. Jutuissa esitetyt ratkaisut vaativat merkittäviä yhteiskunnallisia uhrauksia ja muutoksia, joten ongelman pysäyttäminen ei ole helppoa (Downs 1972, 39–40). Yksittäisten ihmisten pitäisi esimerkiksi luopua monista tuotteista, joiden takia sademetsää raivataan. Uutisointi vähenee, joten yleisön mielenkiinnon aiheetta kohtaan voidaan arvioida vähentyneen. Syyskuussa Amazonin sademetsän tuhoja käsitteleviä juttuja julkaistiin enää hieman yli kolmasosa elokuuhun määrään verrattuna. Tämä tarkoittaa neljänteen vaiheeseen siirtymistä (Downs 1972, 40). Uutisissa ratkaisuja esitellään aiempaa vähemmän, ja fokus alkaa siirtyä länsimaiden kehuksesta takaisin muihin kehyksiin, joita kaikkia esiintyy loppuvuoden aikana suhteellisen tasaisesti.

Uutisointi vähenee entisestään loka- ja marraskuussa, jolloin sykli saavuttaa viimeisen vaiheen eli ongelman jälkeisen ajan. Se ei kuitenkaan tarkoita aiheen katoamista mediakentältä kokonaan. Huomiosyklin läpikäynyt aihe nousee pinnalle helpommin kuin muut aiheet (Downs 1972, 40–41). Tämä on havaittavissa myös Helsingin Sanomien uutisoinnissa, sillä loppuvuonna Amazonin sademetsän tuhoutuminen nostetaan esiin useassa jutussa, jossa se ei ole pääaiheena. Amazonin sademetsän tuhoutuminen nostetaan kärkeen esimerkiksi jutussa (HS 7.9.2019), jossa käsitellään ilmastonmuutosta yleisesti. Artikkelissa ilmastoasiantuntijat keskustelevat Helsingin design-markkinakävijöiden kanssa ilmastoasioista. Toisessa, kulttuuri-osastolla julkaistussa jutussa (HS 3.10.2019) käsitellään elokuvaohjaaja Mika Kaurismäen siirtymistä musiikkipromoottoriksi. Kaurismäki on asunut Brasiliassa pitkään, joten artikkelin puolivälissä kerrotaan hänen mielipiteitään Bolsonaron aikeista tuhota Amazonin sademetsä. Loppuvuoden uutisoinnissa ei juurikaan esiinny uusia näkökulmia tai aiheita, joten myös kehykset pysyvät samoina. Kaikki kehykset toistuvat loppuvuoden artikkeleissa säännöllisesti.

Amazonin sademetsäpalouutisointi ehtii vuoden 2019 aikana käymään läpi koko Downsian esittämän ympäristöuutisoinnin huomiosyklin. Hahmottelemastani kaaviosta näkyy, kuinka alkuvuoden vähäinen kirjoittelu vaihtuu runsaaseen uutisointiin elokuussa. Sen jälkeen Downsian (1972) teorian mukaan yleisö ymmärtää ongelman suuruuden ja vaadittujen toimenpiteiden

laajuuden, mikä vähentää mielenkiintoa ongelmaa käsittelevää uutisointia kohtaan. Siten vuoden loppupuolella uutisointi hiipuu ja artikkeleiden määrä vähenee, mutta aihe ei enää laske yhtä alhaiselle tasolle kuin ongelman tiedostamista edeltävän aikana.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli tarkastella ilmastouutisointia Amazonin sademetsän tapausesimerkin avulla. Pro gradu -työssäni tutkin sitä, miten yksi suomalainen media kehystää Amazonin sademetsäpaloja. Tarkastelin paloista kirjoitettujen artikkeleiden tekstiä ja visuaalisuutta tunnistaakseni kehyksiä. Lisäksi tarkastelin aiheen uutisointia sen saaman huomion kautta. Pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini, jotka olivat:

Miten Amazonin sademetsäpaloja kehystetään Helsingin Sanomissa?

Miten Helsingin Sanomien uutisointi Amazonin sademetsäpaloista muuttui vuoden 2019 aikana?

Lopuksi vielä kokoan tutkimustulokseni yhteen ja syvennän vastauksiani tutkimuskysymyksiini.

Työni alkupuolella totesin, että medioilla on paljon määrittelyvaltaa siinä, miten eri aiheita käsitellään julkisuudessa. Aiheita käsitellessään media käyttää apunaan kehystystä. Kehystämällä toimittajat tekevät valintoja eli sisällyttävät uutiseen tiettyjä näkökulmia ja jättävät toisia pois (Entman 1991, 24, 52). Näin tehtiin myös Amazonin sademetsäpalojen tapauksessa, ja sitä kautta median käyttäjälle luotiin tietynlainen kuva aiheesta.

Analyysini perusteella voin todeta, että vuonna 2019 Helsingin Sanomat kehysti Amazonin sademetsän paloja ennen kaikkea jatkuvasti kiihtyvän ilmastonmuutoksen kautta. Ilmastonmuutoksen kehyksellä oli hallitseva rooli koko tarkasteluvälin ajan. Siinä ongelmaksi kehystettiin maapallon keuhkojen tuhoutuminen ja ennätysmäiset hakkuut, jotka vauhdittavat ilmastonmuutosta. Ilmastonmuutoksen kehyksen syntymiseen varmasti vaikutti se, että puhe ja uutisointi ilmastosta on lisääntynyt jatkuvasti. Lyytimäki (2020, 194) arvelee, että viime vuosina ilmastokeskustelussa olisi siirrytty jopa aivan uuteen vaiheeseen, jossa keskustelun määrä on noussut ja vakiintunut aiempaa korkeammalle tasolle. Aiheen jo aiemmin saama runsas medianäkyvyys siis tarjosi helpon näkökulman, josta Amazonin sademetsän paloja pystyi kehystämään. Itse ajattelen, että ilmastonmuutoksen lisäksi paloja olisi voinut nykyistä vahvemmin kehystää luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Ne nimittäin liittyvät vahvasti toisiinsa. Nyt tämä aspekti jäi todella vähäiseksi, kuten jo analyysiosiossa totesin.

Aineistoni toiseksi yleisin kehys oli hallinnon kehys, jossa keskityttiin syyllisten etsimiseen. Useimmiten syylliseksi nostettiin presidentti Jair Bolsonaro. Aktiivisen tekijän merkitys korostui erityisesti tässä kehyksessä, mikä voi osin johtua populistisen politiikan viestintätavasta, jossa keskitytään yhteen henkilöön. Median on siten helppo esittää populistinen Bolsonaro syyppääksi sademetsän heikkoon tilanteeseen. Brasiliassa presidentillä on myös laajat valtaoikeudet, joten sekin kasaa vastuuta valtionjohtajalle. Tämän lisäksi nykyajan vahvasti henkilöitynyt journalismi on omiaan vierittämään vastuuta yksilölle. Helsingin Sanomien artikkeleissa myös muuta hallintoa kehystettiin syylliseksi. Tämä on kuitenkin jokseenkin ongelmallista, koska jutuissa ei juurikaan mainittu konkreettisia päätöksiä, joita esimerkiksi yksittäiset viranhaltijat olisivat tehneet sademetsän tilan heikentämiseksi. Tällä tavalla hallintoa syytettiin ilman vankkoja perusteluja.

Sademetsäpaloja kehystettiin usein myös maankäytön näkökulmasta. Siinä ongelmana ja syynä sademetsän häviämiseksi esitettiin viljely ja karjankasvatus, jota presidentti ja hallinto pitivät metsien suojelua tärkeämpänä. Kaikissa edellä mainituissa kehyksissä korostui Entmanin (1993, 52) esittelemät ongelman ja syiden määrittelyn toiminnot. Aihetta kehystettiin niin vahvasti näiden kautta, että ratkaisujen esittäminen jäi huomattavasti vähäisemmäksi. Tämä on mielenkiintoista, koska juttuja tehtiin kuitenkin useita kymmeniä. Siten luulisi, että lukuisissa jutuissa aihetta olisi käsitelty monista näkökulmista. Tollefsonin (2015, 2) mukaan toimittukselliset syyt, kuten rajallinen aika, yleensä pakottavat tekemään nopeita valintoja. Ajattelinkin, että viikkoja jatkuneen uutisoinnin aikana aihetta olisi ehtinyt käsitellä nykyistä monipuolisemmin, joten ratkaisujen vähäisyyttä ei voi perustella ainakaan ajan puutteella.

Tutkimuksen mukaan ratkaisujen esittäminen on ollut myös aiemman ilmastouutisoinnin heikko kohta. Suhosen (1994, 92–93) mukaan ympäristöaiheita on jo pitkään lähestytty ongelmanäkökulman kautta. Amazonin tapauksen uutisointi onkin siinä mielessä samankaltaista kuin aiempi ympäristö- ja ilmastouutisointi. Uskon, että vähäisten ratkaisujen esittäminen johduttaa uutiskriteerien tavasta painottaa kielteisyyttä. Muun muassa Harcup ja O'Neill (2017, 1482) toteavat, että aiheet muodostuvat uutisiksi todennäköisemmin, jos ne ovat huonoja uutisia.

Vähäisten ratkaisujen esittäminen keskittyi länsimaiden kehykseen, joten Twitterissä esitetty #ActForAmazonia-vaatimus jäi pitkälti pelkäksi sosiaalisen median toiveeksi. Kehyksessä ää-

neen pääsivät lähinnä länsimaiset poliitikot mielipiteineen. Useimmiten he esittivät ratkaisuiksi kauppapoliittisia keinoja. Ajoittain Helsingin Sanomat käsitteli myös kuluttajien valintoja, kuten brasilialaisen lihan syömistä tai sademetsästä saatavien tuotteiden kuluttamista. Tällä tavalla aihetta räätälöitiin kotimaista yleisöä kiinnostavaksi, mikä on yksi kehystyksen keino (Kunelius 2019, 219–220). Kuluttajien huomioiminen jäi silti huomattavasti vähäisemmäksi kuin kauppapoliittisten keinojen esittely. Vaikka merkittävimmät muutokset tehdään politiikalla, aihe olisi voinut hyötyä monipuolisemmasta kuluttajälähtöisyydestä. Ajattelen, että jos maantieteellisesti kaukaista aihetta olisi kehystetty lukijan näkökulmasta nykyistä enemmän, se olisi voinut olla yleisölle mielenkiintoisempaa. Siten uutisaihe olisi myös voinut kantaa pidempään ja varsinaisia ratkaisuja olisi saatu aikaiseksi.

Länsimaiden kehyksessä erityisen mielenkiintoista oli se, ettei sen yhteydessä tuotu esiin teollisuusmaiden omaa osuutta Amazonin sademetsän tuhoamisessa. Asiaa käsiteltiin vain yhdessä Helsingin Sanomien artikkelissa (HS 16.6.2019a). Siinä kanadalaisyhtiö suunnitteli sademetsään tehtäviä tuhoisia louhintoja. Louhintojen lopettamista ratkaisuna ei käsitelty missään kohtaa myöhemmin, joten uutisointi jäi hyvin yksipuoliseksi.

Yksipuolisuus näyttäytyy myös siinä, miten Amazonin sademetsän paloja kehystettiin globaalina ongelmana. Ilmastonmuutoksen kautta se tietysti on koko maailmaa koskettava ongelma. Paikallisesti ilmenevät ongelmat kuitenkin jäivät aineistossa globaalin näkökulman varjoon. Aluksi aineistoa tarkastellessani Amazonin alkuperäiskansojen rooli näytti sen verran merkittävältä, että ajattelin sitä erillisenä kehystenä. Artikkeleissa alkuperäiskansoja kehystettiin metsän puolustajiksi sekä suurtilallisten ja metsurien vastavoimaksi. Kehystys tästä näkökulmasta jäi lopulta määrällisesti niin vähäiseksi, ettei se muodostunut kehykseksi saakka.

Tutkimukseni perusteella aiheen visuaalinen kehystys tuki tekstissä esiintyviä kehkyksiä. Amazonin sademetsän palouutisointia kuvitettiin runsaasti, millä lisättiin aiheen merkittävyttä. Elokuussa 2019 uutisia seuratessa näytti aluksi siltä, että kuvitus olisi todella voimakasta synkine värimaailmoineen ja metsää nielevine lieskoineen. Kuvia analysoidessani huomasin kuitenkin pian, että kuvitus oli voimakasta, mutta ei välttämättä sillä tavalla vaikuttavaa, että se olisi havainnollistanut meille ilmaston lämpenemisen uhkakuvia, mihin esimerkiksi The Guardian (2019) pyrkii kuvituksellaan. Helsingin Sanomien kuvissa konkreettiset yhteydet ihmisten arkipäivään jäivät vähäisiksi. Aiemmassa tutkimuksessa tämänkaltaista ilmastonmuutoskuvitusta on moitittu liian abstraktiksi, ja sen takia ihmiset eivät myöskään intoudu toimimaan

ilmaston lämpenemisen hillitsemiseksi (Nocke ym. 2014, 14–15). Aihetta olisi tässä yhteydessä voinut muun muassa visualisoida kuvilla, joista käyvät ilmi ilmastonmuutoksen vaikutukset alkuperäiskansoille. Sen sijaan sitä tyydyttiin visualisoimaan ongelman määrittelyn eli sademetsän häviämisen ja maatalouden kautta.

Amazonin sademetsäpalojen uutisointi näytti noudattavan perinteisen ympäristöuutisoinnin käytäntöjä. Usein medioiden on ollut hankala uutisoida hitaasti etenevistä ja yllätyksettömistä ympäristöaiheista (Kumpu 2020, 22–23), joihin myös Amazonin sademetsäpalot lukeutuvat. Sademetsää on nimittäin tuhottu jo vuosikymmenien ajan. Aiheesta on uutisoitu tasaisin väliajoin, mutta vasta elokuussa 2019 se nousi uutisotsikoihin ja pääuutiseksi joka puolella maailmaa.

Tutkimukseni tukee Downsien (1972) ajatuksia ympäristöaiheiden huomiosyklistä. Tammikuun alusta aina elokuun puoliväliin saakka aiheesta uutisoitiin vain satunnaisesti, koska metsän tuhoaminen oli yllätyksetön ja jo pidempään jatkunut ilmiö, eikä se siten sopinut median tapahtumakeskeiseen toimintalogiikkaan (Väliverronen 1996, 91). Alkuvuodesta elettiin vielä Downsien (1972, 39) esittämässä ajassa ennen ongelmaa. Uutisoinnin luonne muuttui elokuussa nopeasti. Yhtäkkiä tuhoista kirjoitettiin paljon, ja aihe alkoi muuntua ikään kuin tapahtumaksi: mediat seurasivat sitä tarkasti, ja kaikista uusimmista käänteistä tehtiin juttuja. Tätä edesauttoi aiheen sosiaalisessa mediassa saama huomio. Sademetsän tuhot olivat päässeet Downsien (1972) huomiosyklin euforisen innostumisen vaiheeseen.

Erikoista on mielestäni se, miten pitkään jatkunut asia alkoi täysin yllättäen kiinnostaa todellamonia. Oman näkemykseni mukaan aihe ei tarkasteluvälini aikana muuttunut sisällöllisesti. Oletan sen siis täyttäneen suhteellisen samat Tony Harcupin ja Deirdre O’Neillin (2017, 1482) listaamat uutiskriteerit koko vuoden 2019 ajan eli ennen suurta kiinnostusta ja sen jälkeen. Uutisointi sisälsi muun muassa runsaasti draamaa ja audiovisuaalisia elementtejä ja se käsitteli valtaa käyttävää eliittiä. Aihe täytti myös Boykoffin (2011, 100–109) ympäristöuutisoinnin kriteerit henkilökeskeisyydestä, dramaattisuudesta, tuoreudesta, asiantuntijoiden antamista lausunnoista ja yleisestä tasapainosta.

Uutisointi alkoi hiipua syyskuussa, eikä tilanteeseen lopultakaan esitetty minkäänlaista pysyvää ratkaisua. Tämä ei yllätä, koska Downsien (1972, 39–40) mukaan usein käy näin: ihmiset

ymmärtävät, että todellinen muutos vaatisi nykyistä järeämpiä toimia, joten pikkuhiljaa kiinnostus ongelmaa kohtaan vähenee. Ajattelen, että tässä tapauksessa uutisoinnin vähentymisen liittyy myös siihen, että Helsingin Sanomat tarjosi ratkaisuja vain niukasti.

Lyytimäen (2020, 192) tuoreen tutkimuksen mukaan Amazonin sademetsäpalot lisäsivät vuoden 2019 ilmastouutisoinnin määrää huomattavasti. Aiheen nopea nousu otsikoihin ja hiljattainen hiipuminen loivat tilastoihin piikin. Aiemmin monet muut ilmastotapahtumat ovat tehneet samankaltaisia tilastopiikkejä, joten sademetsäpalot näyttäytyivät myös tässä mielessä perinteisen ilmastouutisoinnin kaltaisena. Voinkin todeta, että vaikka kyseessä oli paljon mielenkiintoa herättänyt aihe, se ei oman tutkimukseni perusteella juurikaan poikennut aiemmista ilmastouutistapauksista.

Vastatakseni tutkimuskysymyksiini tiivistetysti totean vielä tähän loppuun, että tutkimukseni perusteella uutisointi muuttui merkittävästi vuoden 2019 aikana, mutta tapauksen kehystys jäi lopulta melko ongelmakeskeiseksi ja yksipuoliseksi.

Viimeisenä pohdin vielä jatkotutkimustarpeita. Oma työni sisälsi riittävän määrän artikkeleita kehysanalyysin tekemiseen. Silti määrä oli sen verran pieni, ettei siitä pysty tekemään yleistettäviä johtopäätöksiä. Tutkimusaineistoa tulisi jatkotutkimuksissa siis laajentaa. Aineistoon voisi esimerkiksi sisällyttää useita eri medioita, jotta syntyisi nykyistä kattavampi kuva suomalaisen median kehystyksestä tässä tapauksessa. Toisaalta en usko, että muiden medioiden tarkastelu toisi huomattavan erilaisia näkökulmia aiheeseen, koska mediat usein käyttävät samoja kansainvälisiä uutistoimistoja ulkomaan uutistensa lähteinä.

Jatkotutkimuksessa tarkasteluajaväliä voisi pidentää. Tässä pro gradu -työssä tarkastelin uutisointia vain yhden vuoden ajalta, mutta jatkossa aihetta voisi tutkia nykyistä pidemmältä ajalta. Tämän lisäksi voisi olla mielenkiintoista analysoida niitä tekijöitä, joiden takia uutisointi muuttui yhtäkkiä kesken vuoden.

Myös visuaalista puolta olisi syytä analysoida nykyistä tarkemmin. Omassa tutkimuksessani tarkastelin kuvitusta vain rajatusti, joten kovin laajaa kuvaa sen merkityksestä ei synny. Siitä huolimatta luomani pohja voi auttaa seuraavia tutkijoita eteenpäin. Laajemmassa tutkimuksessa voisi vielä tarkastella, onko aineistossa havaittavissa omia visuaalisia kehyksiä, jotka poikkeavat tekstin kehysistä.

Jatkotutkimuksessa voisi lisäksi harkita sosiaalisen median tiiviimpää sisällyttämistä tutkimukseen. Omassa pro gradussani vain sivusin joitain sosiaalisen median elementtejä niiltä osin kuin ne sopivat työhöni, sillä tämän laajuisessa työssä ei ollut mahdollista tarkastella aihetta kovin monesta eri näkökulmasta. Tästä huolimatta sosiaalinen media oli merkittävä osa koko uutistapahtumaa, joten sen tarkempi tutkiminen olisi varmasti mielekästä ja toisi tuloksiin uudenlaisia ulottuvuuksia.

Lähdeluettelo

- Bendix, Jacob ja Liebler, Carol M. 1991. "Environmental degradation in Brazilian Amazonia: Perspectives in US news media." *The Professional Geographer* 43 (4): 474–485. doi.org/10.1111/j.0033-0124.1991.00474.x.
- Boykoff, Maxwell T. 2011. *Who Speaks for the Climate? : Making Sense of Media Reporting on Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boykoff, Maxwell T. ja Yulsman, Tom. 2013. "Political economy, media, and climate change: Sinews of modern life." *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change* 4 (5): 359–371. doi.org/10.1002/wcc.233.
- Brulle, Robert J. 2010. "From Environmental Campaigns to Advancing the Public Dialog: Environmental Communication for Civic Engagement." *Environmental Communication*, 4 (1): 82–98. doi.org/10.1080/17524030903522397.
- Chess, Caron ja Johnson, Branden B. 2007. "Information is not enough." Teoksessa *Creating a Climate for Change: Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*, toimittajat Dilling, Lisa ja Moser, Susanne C. 223–234. Cambridge: Cambridge University Press.
- Downs, Anthony. 1972. "Up and down with ecology—the issue-attention cycle." *Public Interest* 28: 38–50.
- Doyle, Julie. 2007. "Picturing the Clima(c)tic: Greenpeace and the Representational Politics of Climate Change Communication." *Science as Culture* 16 (2): 129–150. doi.org/10.1080/09505430701368938.
- Eide, Elisabeth ja Kunelius, Risto, toim. 2012. *Media meets climate : the global challenge for journalism*. Göteborg: Nordicom.
- Entman, Robert, M. 1991. "Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents." *Journal of Communication* 41 (4): 6-27. doi.org/10.1111/j.1460-2466.1991.tb02328.x.
- Entman, Robert, M. 1993. "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm." *Journal of Communication* 43 (4): 51–58. doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
- Esser, Frank ja D'Angelo, Paul. 2003. "Framing the Press and the Publicity Process: A Content Analysis of Meta-Coverage in Campaign 2000 Network News." *American Behavioral Scientist* 46 (5): 617–641. doi.org/10.1177/0002764202238489.
- Fearnside, Philip M. 2009. "Global warming in Amazonia: impacts and Mitigation." *Acta Amazonica* 39 (4): 1003–1011. /doi.org/10.1590/S0044-59672009000400030.

- Galtung, Johan ja Ruge Mari H. 1965. "The Structure of Foreign News." *Journal of Peace Research.* 2 (1): 64–91. doi.org/10.1177/002234336500200104.
- Gamson, William A. 1989. "News as Framing: Comments on Graber." *American Behavioral Scientist* 33 (2): 157–161. doi.org/10.1177/0002764289033002006.
- Gamson, William A. ja Ryan, Charlotte. 2005. "Thinking About Elephants: Toward a Dialogue with George Lakoff." *The Public Eye* XIX (2): 1–16.
- Gitlin, Todd. 2003. *The whole world is watching: mass media in the making & unmaking of the New Left*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Goffman, Erving. 1986. *Frame analysis : an essay on the organization of experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Grittmann, Elke. 2014. "Between Risk, Beauty and the Sublime: The Visualization of Climate Change in Media Coverage during COP 15 in Copenhagen." Teoksessa *Image Politics of Climate Change: Visualizations, Imaginations, Documentations*, toimittajat Schneider, Birgit ja Nocke, Thomas, 127–151. Bielefeld: Transcript Verlag.
- Hahn, Oliver, Eide, Elisabeth ja Ali, Zarga S. 2012. "The Evidence of Things Unseen. Visualizing Global Warming." Teoksessa *Media meets climate : the global challenge for journalism*, toimittajat Eide, Elisabeth ja Kunelius, Risto, 221–246. Göteborg: Nordicom.
- Harcup, Tony ja O'Neill, Deirdre. 2017. "What is News? News values revisited (again)." *Journalism Studies* (18) 12: 1470–1488. doi.org/10.1080/1461670X.2016.1150193.
- Harju, Aki ja Karvonen, Erkki. 2016. "Lipeä yllätti Talvivaaran: Onnettomuusnarratiivi ja onnettomuuden kehys kaivoskirjoittelussa." *Media & Viestintä* 39 (3): 184–208. doi.org/10.23983/mv.61420.
- IPCC. 2007. *Climate Change 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, toimittajat Parry, M.L., Canziani, O.F., Palutikof, J.P., van der Linden, P.J. ja Hanson, C.E. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- IPCC. 2014. *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, toimittajat Pachauri, R.K. ja Meyer, L.A. Geneva, Switzerland: IPCC.
- IPCC. 2018. "Summary for Policymakers." Teoksessa *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*, toimittajat Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pörtner, H.-O., Roberts, D., Skea, J., Shukla, P.R., Pirani, A., Moufouma-Okia, W., Péan, C., Pidcock, R., Connors, S., Matthews,

J.B.R., Chen, Y., Zhou, X., Gomis, M.I., Lonnoy, E., Maycock, T., Tignor, M. ja Waterfield, T. Geneva, Switzerland: World Meteorological Organization.

Kangas, Jarkko. 2016. "Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmatoriskin visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa." *Media & viestintä* 39 (4): 209–227. doi.org/10.23983/mv.61407.

Kangas, Jarkko. 2019. "Picturing two modernities : Ecological modernisation and the media imagery of climate change." *Nordicom Review* 40 (1): 61–74. doi:10.2478/nor-2019-0003.

Karvonen, Erkki. 2000. "Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen." *Media & viestintä* 23 (2): 78–84. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/61529>.

Kumpu, Ville. 2020. *Ympäristö, politiikka ja julkisuus : Kolme tapaustutkimusta journalistisen julkisuuden rakentumisesta ja merkityksestä ympäristöpolitiikassa*. Tampere University: Tampere University Press.

Kunelius, Risto. 2014. "Climate change challenges: an agenda for de-centered mediatization research." Teoksessa *Mediatization of communication*, toimittaja Lundby, Knut, 63–86. Berlin: De Gruyter Mouton.

Kunelius, Risto. 2019. "A forced opportunity: Climate change and journalism." *Journalism* 20 (1): 218–221. doi.org/10.1177/1464884918807596.

Ladle, Richard J., Malhado, Ana C. M., Todd, Peter A. ja Malhado, Acacia C.M. 2010. "Perceptions of Amazonian deforestation in the British and Brazilian media." *Acta Amazonica* 40 (2): 319–324. doi.org/10.1590/S0044-59672010000200010.

Lakoff, George. 2004. *Don't think of an elephant! : know your values and frame the debate : the essential guide for progressives*. Chelsea Green Publishing.

Lakoff, George. 2010. "Why it Matters How We Frame the Environment." *Environmental Communication* 4 (1): 70–81. doi.org/10.1080/17524030903529749.

Lehto, Essi. 2007. "Ilmastonmuutoksen konkretisoituminen Helsingin Sanomien valokuvissa." Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17655>

Luke, Timothy W. 2015. "The climate change imaginary." *Current Sociology monograph* 63 (2): 280–296. doi.org/10.1177/0011392114556593.

Lyytimäki, Jari ja Palosaari, Marika. 2004. *Ympäristöviestinnän tutkimus Suomessa*. Suomen ympäristökeskus.

Lyytimäki, Jari ja Tapio, Petri. 2009. "Climate change as reported in the press of finland: From screaming headlines to penetrating background noise." *International Journal of Environmental Studies* 66 (6): 723–735. doi.org/10.1080/00207230903448490

Lyytimäki, Jari. 2011. "Mainstreaming climate policy: the role of media coverage in Finland." *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change* 16 (6): 649–661. doi.org/10.1007/s11027-011-9286-x.

Lyytimäki, Jari. 2012. "The environment in the headlines. Newspaper coverage of climate change and eutrophication in Finland." *Monographs of the Boreal Environment Research* 42: 1–72. Finnish Environment Institute.

Lyytimäki, Jari. 2015. "Prospects for Environmental Communication Based on 25 Years of Newspaper Coverage of Climate Change and Eutrophication in Finland." *Applied Environmental Education & Communication* 14 (4): 246–255. doi.org/10.1080/1533015X.2015.1109486.

Lyytimäki, Jari. 2020. "Ilmastomuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen?" *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2): 191–196.

Matthes, Jörg. 2009. "What's in a Frame? A Content Analysis of Media Framing Studies in the World's Leading Communication Journals, 1990–2005." *Journalism & Mass Communication Quarterly* 86 (2): 349–367. doi.org/10.1177/107769900908600206.

Matthes, Jörg ja Kohring, Matthias. 2008. "The Content Analysis of Media Frames: Toward Improving Reliability and Validity." *Journal of Communication* 58 (2): 258–279. doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x.

Meadows, Donatella H., Meadows, Dennis L., Randers, Jergen ja Behrens III, William. W. 1972. *The Limits to Growth. A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind*. New York: Universe Books.

Nocke, Thomas ja Schneider, Birgit, toim. 2014. *Image Politics of Climate Change : Visualizations, Imaginations, Documentations*. Bielefeld: transcript Verlag.

Parmelee, John. 2002. "Presidential Primary Videocassettes: How Candidates in the 2000 U.S. Presidential Primary Elections Framed Their Early Campaigns." *Political Communication* 19 (3): 317–331. doi.org/10.1080/01957470290055529.

Seppänen, Janne ja Väliaverronen, Esa. 2000. "Lehtikuvan luonto : kuvan ja tekstin suhteista ympäristödiskurssissa." *Sosiologia* 37 (4): 330–348. Tampere : Westermarck-seura.

Suhonen, Pertti. 1994. *Mediat, me ja ympäristö*. Helsinki: Hanki ja jää.

Tollefson, Jeff. 2015. "International media spotlight on the Amazon roams, but rarely enlightens." *Elementa: Science of the Anthropocene* 3 (5): 1–4. doi.org/10.12952/journal.elementa.000058.

Ungar, Sheldon. 2000. "Knowledge, ignorance and the popular culture: climate change versus the ozone hole." *Public Understanding of Science* 9 (3): 297–312. doi.org/10.1088/0963-6625/9/3/306

Väliverronen, Esa. 1996. "Ympäristöuhkan anatomia : tiede, mediat ja metsän sairaskertomus." Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Vehkalahti, Pertti. 2016. "Ilmastonmuutoksen ydinasiat, Ilmastonkonsensus Fennovoima-kirjoittelussa 2007–2013." *Media & Viestintä*, 39 (2): 93–116. doi.org/10.23983/mv.61428.

White, Benjamin. 2018. "Spatiotemporal variation in fire occurrence in the state of Amazonas, Brazil, between 2003 and 2016." *Acta Amazonica* 48 (4): 358–367. doi.org/10.1590/1809-4392201704522.

Wrobel, Markus ja Reusser, Dominik. 2014. "Towards an Interactive Visual Understanding of Climate Change Findings on the Net: Promises and Challenges." Teoksessa *Image Politics of Climate Change: Visualizations, Imaginations, Documentations*, toimittajat Schneider, Birgit ja Nocke, Thomas, 187–210. Bielefeld: transcript Verlag.

Verkkolähteet

Attenborough, David. 24.9.2020. *Instagram*. https://www.instagram.com/tv/CFg3LHIHGug/?utm_source=ig_embed. Luettu 28.9.2020.

Media Audit Finland. 2019. Viimeksi muokattu 5.8.2020. <https://mediaauditfinland.fi/tilastot/>.

Shields, Fiona. 18.10.2019. "Why we're rethinking the images we use for our climate journalism." *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/environment/2019/oct/18/guardian-climate-pledge-2019-images-pictures-guidelines>. Luettu 2.11.2020.

Tutkimusaineisto

Helsingin Sanomat 8.1.2019: *Amazonia hakattiin viime vuonna yli miljoonan jalkapallokentän verran – Laittomat puunhakkaajat äänestivät presidentin, joka ei piittaa ilmastonmuutoksesta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005958294.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 5.6.2019: *Amazonin hakkaaminen kiihtyi jälleen – vielä Pariisin ilmasto-kokouksessa Brasiliaa ylistettiin sademetsien pelastamisesta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006132182.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 16.6.2019a: *Vainottu metsä.* <https://dynamic.hs.fi/2019/vainottu-metsa/>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 16.6.2019b: *Mitä suomalaisen pitäisi tehdä ja olla tekemättä, jotta Amazonian metsäkato ei pahenisi?* <https://www.hs.fi/blogi/ilmastokirjeenvaihtaja/art-2000006134530.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 4.7.2019: *Brasilian sademetsiä tuhoutuu nyt jalkapallo-kentällinen minuutissa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006162794.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 3.8.2019: *Satelliittitiedot paljastivat Amazonin sademetsän kiihtyvän tuhon, tiedot julkaisseen instituutin johtaja erotettiin.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006193831.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 16.8.2019: *Norja jäädytti miljoonatuen Amazon-rahastolle, Brasilia närkästyi: ”Eikös Norja tapa valaita? Pitäkää rahanne”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006207228.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 21.8.2019: *Brasilian suurin kaupunki pimeni keskellä päivää, syynä Amazonin ennätyselliset metsäpalot.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006211080.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 22.8.2019: *Amazonin sademetsä nousi päivässä sosiaalisen median puheen-aiheeksi: Miksi Notre Damen paloa seurattiin minuutti minuutilta mutta metsä sai palaa viikkoja ennen kuin siitä uutisoitiin?* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006212969.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 23.8.2019a: *Brasilian metsätuhot ovat myös Suomen asia.* <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006212916.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 23.8.2019b: *Komission Katainen: EU ei ainakaan vielä ole ottamassa käyttöön pakotteita Brasiliaa vastaan metsäpalojen takia.* <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006213409.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 23.8.2019c: *Poliitikot vaativat brasilialaista lihaa pois kauppojen hyllyiltä – näin kauppaketjut vastaavat.* <https://www.hs.fi/talous/art-2000006213812.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 23.8.2019d: *Maailman keuhkot puskevat nyt ilmaan hiiltä: Amazonilla riehuvu valtavia metsä-paloja, joiden sytyttämisestä on todennäköisesti maksettu rahaa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006213955.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 24.8.2019a: *Ministeri Lintilän lihakommentti ylitti kansainvälisen uutiskynnyksen.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006214951.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 24.8.2019b: *”Amazonissa mikään ei ole sopeutunut tuleen” – sade-metsässä riehuvat maasto-palot uhkaavat myös tuhansia eläinlajeja, joille pahin uhka on ehkä vasta edessä.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006215249.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 24.8.2019c: *Riitaisa G7 haluaa lähettää selvän viestin Brasilialle metsäpalojen taltuttamisesta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006215480.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 25.8.2019a: *Sademetsien tuho henkilöityy Brasilian presidenttiin, joka ilkkuu huolestuneille ja kaipaa sotilasvaltaa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006215974.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 25.8.2019b: *Sotilaat aloittivat Brasilian metsäpalojen sammuttamisen.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006216333.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 26.8.2019: *G7-maat lähettävät sammutuslentokoneita Amazonin metsäpalotaistoon.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006216901.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 27.8.2019: *Brasilian Bolsonaro hyväksyy sittenkin ulkomaisen avun Amazonin metsä-palojen torjumiseksi.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006217463.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 28.8.2019: *Ministeri Jari Leppä haluaa Suomesta soijattoman – Tulli ei pidä realistisena.* <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006219045.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 29.8.2019a: *Miten Amazonin metsäpaloalueella asuvia ihmisiä tuetaan?* <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006219350.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 29.8.2019b: *Katolisen kirkon tulisi kantaa vastuunsa Amazonin sademetsän suojelussa.* <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006219351.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 29.8.2019c: *Kulotus kielletään Brasiliassa kahdeksi kuukaudeksi.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006220254.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 29.8.2019d: *Loppuuko maailmasta happi, jos Amazonin sademetsät tuhoutuvat?* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006220817.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 31.8.2019: *Suomen on vahvistettava paikallisyhteisöjen oikeuksia myös Amazonin sademetsien suojelussa.* <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006221864.html>. Luettu 9.3.2020.

Helsingin Sanomat 6.9.2019: *Amazonian metsäpalot huolestuttavat ympäri maailmaa.* <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000006228322.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 7.9.2019: *Houkutteliko vieras ihminen sinua taksiin ilmastonmuutospuheen varjolla? Tästä on kyse.* <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006231415.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 8.9.2019: *Sademetsää häviää yhä kiihtyvällä tahdilla: pelkästään elokuussa menetettiin Ahvenanmaan verran.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006231858.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 15.9.2019: *Sinun metsäsi ei ole enää sinun.* <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006239299.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 19.9.2019: *Järjestö: Jopa neljä miljoonaa hehtaaria metsää palanut Boliiviassa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006243555.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 24.9.2019a: *Trump puolusti YK-puheessaan nationalistista politiikkaa: "Tulevaisuus ei ole globalistien vaan patrioottien".* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006249564.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 24.9.2019b: *EU:n kauppakomissaari Malmström: Brasilialaisen lihan tuontia ei voi kieltää – luki ministeri Lintilän ehdotuksesta mediasta.* <https://www.hs.fi/talous/art-2000006249762.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 25.9.2019: *Lintilä: Ehdotus brasilialaisen naudanlihan tuontikiellosta oli osoitettu komissiolle – Komissaari luki asiasta mediasta.* <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006250655.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 3.10.2019: *Mika Kaurismäki jätti Brasilian lähes 30 vuoden jälkeen – Sademetsää tuhoavan presidentti Bolsonaro'n politiikka ajaa kulttuuriväkeä maasta.* <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006259986.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 13.10.2019: *Sademetsien palot vähentyneet Amazonilla, sateista odotetaan helpotusta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006271483.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 27.10.2019: *Brasilian sademetsien ja Suomen kuukkeliin kohtalo ei jättänyt rauhaan.* <https://www.hs.fi/blogi/ilmastokirjeenvaihtaja/art-2000006284897.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 3.11.2019: *Metsurit tappoivat metsää suojelleen alkuperäis-kansan jäsenen Amazonissa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006294674.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 18.11.2019: *Viralliset luvut vahvistivat: Brasilian metsäkato nopeinta yli kymmeneen vuoteen.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006313146.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat 30.11.2019: *Brasilian presidentti syyttää näyttelijä Leonardo DiCapriota Brasilian metsäpalojen rahoittamisesta.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006326536.html>. Luettu 10.3.2020.